

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23974
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	112
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 112

SENILE
TO
SEVERED

senile adj स्याविर MBh, Hit, etc (स्याविर)

senility n वादकम् MBh, Kāv, etc, वृद्धानर-य

W, वृद्धभावः R, Pañcat, वादकम् Subh, वादक्यम्

MBh, Hāsy, वादकभावः Pañcat (B), विस्रसा Bālar.

senior adj वृद्ध

(often in comp) TS, Mn, MBH

etc — श्रेष्ठ f(आ) W.

'senior's limit' (the place of honour) वृद्धाना

(prob) m Divyāv s. to the senior पुरातर .

seniority n ज्येष्ठता Mn, MBh 3.14461, Hariv

7164, ज्येष्ठत्वम् MBh 1.8372, ŚārngP, Subh, ज्येष्ठम्

RV, VS, etc .

according to seniority यथावृद्ध ibc यथावृद्धम्

ind R, Kum , अनुज्येष्ठम् ind MaitrS, MBh , ज्येष्ठत

ind AV 11.3.32, ApŚr 6.7.8 , यथाश्रूयस् ind Vishn-

प्रजोत्पत्त्यानुपूर्व्येण ind Hir by s. यथाज्येष्ठम् ind

Lāṭy, Gobh, Pañcat the duties of s. ज्येष्ठवृत्ति f W

Gerualr succession according to s. ज्येष्ठानुज्येष्ठता MBh 1.

2727 & 2742.

Senna plant n र. ड. लता L, र. क. पुष्पी - विभाण्डा

विभाण्डा मनोरा
L - विभाण्डा L - विभाण्डा (only L).

Senna obtusa n विआण्डिका L.

Sennia esculenta n ककड़ा •

sensation n संवेदनम् MBh, Kāv, Sarvad, संवेद

Nyāyas, Sch — वेदना Yājñ, Śis — स्पर्शनिम् Mn,

MBh, Sarvad , स्पर्शः ŚBr, etc, स्पर्शनिम् BhP —

चेतन्यम् KapS 3.20, Sāṃkhyak, etc.

a cold sensation शीतस्पर्शः Kāv devoid of all

sensation स्पर्शविज्ञा mfn L free from s. (said of the

skin) शून्य mf(आ)n Bhpr morbid s. स्पर्शः

Pāṇ 3.3.16, Vārtt 1, Pat an organ of s. सानेन्द्रियम्

BhP, Sāy on ŚBr 9 , स्पृशनिम् Mn, MBh, Sarvad s. of

head-ache शिरःशूलस्पृशः principle of s. आत्मनः m

RV, AV, etc s. of pleasure सुखबोधः MW unpleasant s

स्पृशः Pāṇ 3.3.16, Vārtt 1, Pat.

sense n इन्द्रियज्ञानम्, इन्द्रियम् AV, Śāśr, Mn,

Ragh, Kir, etc — चेतना Yājñ 3.175, MBh, etc (often

ifc (f आ) Mn 9.67, MBh, etc) — संस्पृशः (ifc f आ) W

— रसनम् Sāh — मति f ŚBr, etc — मनस् n

RV, etc.

sense of संवित्ति f (comp) Kir, Sarvad ,

संविद् f (gen or comp) Rājāt, BhP, Sarvad , रसिकता

रसिकत्वम् Kāv action of the senses करणव्यापारः T

(with Jainas) the action of senses which impels the soul

towards external objects आसवः. Sarvad any object

of sense अजिरम् L anything exciting the senses

इन्द्रियार्थः Mn, MBh, Pañcat, Ragh, etc 'asserting per-

ception by the ~~XXXXX~~ s.' (one who admits of no other

evidence than perception of the senses) प्रत्यक्षवादिन् mfn

bereft of sense गतचेतस् mfn W , मुषितचेतस् mfn

BhP , विसंज्ञा mf(आ)n W , अपहृतविज्ञान mfn,

गतसङ्कल्पः mfn W beyond the (cogizonce of the)

senses अतीन्द्रिय mfn defeat of the s. (one of the

eight imperfect births) इन्द्रियविकलता Dharmas 134

deprived of one's s. नष्टेन्द्रिय mfn MW, नष्टबीज,

~~xxxxxxxxxxxx mfn Nal, R 2, 4.22.30~~ deprived of

sense गतचेतन mfn Nal, R 2, 4.22.30, मातिहीन

mfn Hit, नष्टात्मन् mfn MBh destitute of s. अचित

mfn the five senses श्रोत्रादि n MW full of sense

मनस्विन् mfn TBr, etc , मनस्वत् mfn RV, TS,

Tāth, KaushUp the god presiding over each s. (e.g. the

sun is the lord of the eye, etc) करणाधिपः T good

s. सुधी Subh having a s. of रासिक mf(आ)

n Kāv, Kathās, Rājat, Sāh ~~having~~ having four senses (a

class of animals) चतुरिन्द्रिय mfn Jain having sense

संज्ञा mfn R, ~~having~~ चेतमान mfn MBh

3.5.8, R 2.109.7 having senses इन्द्रियवत् mfn BhP

having the sense of dṛty धर्मसंज्ञा mfn Jātakam

identical with the senses इन्द्रियात्मिनम् m imperceptible

by s. इन्द्रियागोचर mfn lord of the s. (said of Manas)

हृषीकेशः BhP loss of sense प्रतपः Pratāp, s

Sāh, Suśr an object of s. (as sound, ~~xxxxxx~~ smell, etc)

इन्द्रियार्थः Mn, MBh, Pāṇcat, Ragh, etc an object of

s. कामगुणः, इः L the objects of five

senses कामगुणः m pl Lalit 225.4 one who admits

वादिन्
of no other evidence than perception by the s. प्रत्यक्ष

mfn one who has lost his s. नष्टमति mfn BhP one

who has recovered his s. लब्धसंज्ञा mfn MBh, R one

who has subdued his s. जिताक्ष mfn Cāṇ, जितेन्द्रिय

Mn 2.6. f, R 1 one whose mind is not turned to the object

of sense अविषमप्रज्ञसु mfn Mālav one whose senses

are lost (through passion) ध्वस्तधी m Rājat one

with the s. इन्द्रियात्मन् m organ of sense बाहिरिन्द्रियम्

W , कर्मन् ŚBr 14 out of one's senses निश्चेतस्

mfn MBh, R , विमनस् mfn Yājñ, MBh, etc possesse

of one's s. विहितेन्द्रिय mfn Bhaṭṭ power of the s.

इन्द्रियशक्ति f Bhartṛ , Kap produced by a sense of

duty धर्मज mfn Mn 9.107 relating to the senses

ऐन्द्रिय mfn BhP, Comm on Nyāyad, ऐन्द्रियम् mfn

Car, VP the residence of the s. इन्द्रियमायतनम् restored

to sense लब्धचेतस् mfn W robbed of one's senses

हृत्मानस mfn MW sense of 'bahis' बाह्ययोगः Pāṇ

1.1.36 the s. of 'completely' अत्यन्तागति f (in Gr.)

a s. of devotion भक्तिरसः Kathās the s. of duty

धर्मसंज्ञत्वम् (Jātakam) धर्मसंज्ञा (MBh) the s. of

'not exceedingly' अनत्यन्तागति f the s. of smell

स्पर्शोन्मिषम् Jain, Suśr the s. of touch स्पर्शोन्मिषम्

Suśr the senses collectively इन्द्रियग्रामः Vedāntas 232

Mn, MBh , कारणग्रामः L the s. compared to (restive)

horses इन्द्रियाक्षाः m pl Bear a son begot from a ~~xx~~

sense of duty धर्मपुत्रः L the state of relating to

senses ऐन्द्रियत्वम् Comm on Nyāyad subjugation of the s

जितेन्द्रियत्वम् Kpr 7.¹¹/₁₂ (and 10.34, Sch) that which is

not the s. अनिन्द्रियम् L used in the four (artha or)

s. चातुर्यिक mfn Pāṇ 4.2.81 ff Kāś want of ~~xxx~~

senses अर्चित्ति f RV, AV , प्रतिभाक्षयः Kull

weakness of the organs of s. इन्द्रियघातः Sāṃkhyak with-

out s. यथागत mf n L world of senses ऐन्द्रियम्

BhP.

sense n अर्थः , अर्थम् , अर्थगति f SaddhP

((as a word or of a ~~xxxxxxx~~ passage) अभिप्रायः - भावः

according to the sense अर्थात् abl ind Sāh,

etc ~~being~~ being (anything) in the strictest s. of the

world, प्राथमकल्पिक mf (ई) n (v.l. for प्राथमकल्पित

Mn 9.166) caused by the s. of a word

अर्थकृत

mfn

Comm on VPrāt

comprehending the s. गृहीतार्थ

mfn Cāṇ

connected in s.

समर्थ

mf(आ)n Pāṇ, APrāt, etc,

सम्बन्धाय

connection of the s. ~~xx~~ with the sentence

अर्थसम्बन्धः

L connection of the s. with the word

अर्थसम्बन्धः

L containing some other s. (as a new

sentence)

नानार्थ

mfn VPrāt

derivable from the

s. of a word

आर्थिक

mfn (Pāṇ 4.4.40) Nyāyam

fanciful in s. (as a poetical expression) वाच्यचित्र mfn

MW (in reht.) figure of speech which sets off both the s.

and the sound उभयालंकारः full of s. अयिवत् mfn

Pāṇ 1.2.45, etc having another s. अन्यथि Daśar, Sch

having no s. अभिधेयरहित fn having such a s. इत्यर्थे

mfn , ऐवमर्थम् Māṇḍr, Sch having the same s.

समार्थक mfn L , अर्थसम mfn L , समर्थ

mf (आ) n Pāṇ 1.3.42, etc, तुल्यार्थ, एकार्थ having

the s. of Prayuddha प्रयुद्धार्थ mfn having the s. of

prayoga प्रयोगार्थ mfn L having two senses द्वार्थ

m (आ) n Sāh the hidden sense गुह्यार्थः Ānand, Sch

occurrence of a word in a particular s. वृत्ति f (loc)

Pāṇ, ~~Sāh, Sāh~~ Sāh, Sch on KātyŚr, etc, वृत्तिक, वृत्तिन्

(ifc) MBh, Kāv, etc (in rhetoric) an ornament of the s.

अर्थलङ्कारः possessed of s. अर्थान्वित mfn s. of

विवक्षा (loc or comp) BhP, Pāṇ, Sch the s. of a com

pound सामर्थ्यः MW the s. of a word सामर्थ्यम् Kusum

the s. of a word not given but to be supplied अयुक्तपदार्थः

the s. of the Vedānta वेदान्तार्थः 'such is the s.'

इतिभावः, इत्यर्थः, इत्याभेप्रायः (in rhet.) suggest

ed s. व्यङ्ग्यार्थः MW understanding the s. (of a word)

अर्थज्ञ mfn Nir, etc with respect to the s. अर्थतः

ind VarBrS.

to point out the s. of अर्थः cl 10 अर्थयते

rarely cl 1 Ā Comm on ṛicch to stand in the s. of वृत्

cl 1 वृत्ति (rarely वृत्ति) (loc) Kās.

senseless adj अचेतन , विचेतन f(आ)

MBh, R, etc , गतचेतन Nal, R 2, 4.22.30— निःसंज्ञ

MBh, R, etc , असंज्ञ Bhpr, परितुप्तसंज्ञ MW, विमूढसंज्ञ

W — सम्मूढः MBh, Kāv, etc — जड f(आ) Ragh 3.

68, Śak, etc — सम्मूर्छित MBh, R — स्तब्ध MBh, Kāv,

etc -- निबुद्धि ~~MBh~~ Mricch, Pañc -- विमूढात्मन् Bhag

— लोचक L.

long senseless चिरसुप्तबुद्धि ~~MBh~~ W rendered s.

जडकृत R, Ragh 2,42, Ratnāv.

to become senseless मुर्छ cl 1 (Dhātup 7.32)

मूर्छति MBh, Kāv, etc , सम्मुर्छ सम्मूर्छति

आत्म R 2.63.50, Kād.

senselessness n अचैतन्यम् — जडता Suśr,

Ragh 9.46, Sāh, जडत्वम्

Tattvas 35, Rājat 6.26,

जडिमन् m (g इडादि) Mālatīm, Gīt 6.10, Rājat

4.110, जडिभावः L.

Senseviera roxburghiana n मोरया

L.

sensible adj सचेतन PārGr, R, Kathās, etc —

ससंज्ञ R — धीमत् Mn, MBh, etc, सुधी R,

Kathās, etc सहृदय f(आ) Kāv, Saśar, Sāh—स्पृश्य

MBh, Hariv, etc, स्पृष्टव्य Vajracch, स्पष्टव्य MW—

प्रपश्यत् or प्रपश्यमान MBh - सुमेधस् RV, etc

युक्तार्थ R - कवि .

not sensible of what is beautiful असहृदय Sāh

produced by s. perception संस्पृशः BhP s. of भाज्

(mostly ifc exceptionally with gen) Br, etc a s. woman

प्रज्ञा W the being s. of (anything) रसनम् Sāh

'that which is s.' (intelligent, mindful applied to Aditi,

Indra and Agni) सति f RV.

to become sensible of अवबुध्य अवबुध्यते

to be s. विमृश विमृशति

RV, etc to be

s. of रस cl 10 (Dhātup 35.77) रसयति (rarely

रसयते ep. also रसति रस्यति) Sāh to make

s. प्रबुध caus प्रबोधयति MBh, Kāv, etc.

speaking sensibly वक्तु

mfn L.

sensitive adj करुणादि .

any sensitive part of the body मर्मन् n RV, et

s. faculty इन्द्रियवृत्ति Kap 'deeply s.' (restive (an

elephant)) गम्भीरवेदिन् ~~mfn~~ Ragh 4.39, ~~Sinhās~~ Sinhās Intro

9 a s. plant खदीरा, खदीरो

L , शमीफला L.

(a kind of Mimosa) खदिरपत्रिका, खदिरपत्ती L s.

to cold शीतारु L, शीतालु VarBr, Śis, Kathās,

शीतभीरु m L, शीतभीरुक s. to touch स्पृशीसह

स्पृशीसहिष्णु Suśr a sort of s. plant अलम्बुषा Bhpr ,

वराहकृन्ता L.

(in dram.) sensitiveness n अक्षमा Sāh .

loss of sensitiveness स्पर्शहानि f Suśr morbid

s. of teeth दन्तदुर्घः Suśr 1.42, 2.16, 4.22, दन्तघर्षः

Vāyup 1.19.19 s. to touch स्पर्शद्वेषः Suśr.

sensual adj कामात्मन्

MBh, Mn 7, 27, कामन

L — विषयिन् Yājñ, Kāv, etc, विषयसङ्गः, वैषयिक

f(ई) Pañcar, HParis — ऐन्द्रिय BnP, Comm on Nyāya

, ऐन्द्रियक Car, VP — स्पर्शरसिक Śāntiś — विषयात्मक

Mn, MBh.

addiction to sensual objects विषयसङ्गः attached

to s. pleasure विषयासक्त ~~or~~ desire for any s. object

इः L desirous of s. objects कामेप्सु SānavBr

not attacted to s. objects निर्विषय Kap, BhP one

whose mind is fixed upon s. pleasure only ऐन्द्रियेधी BhP

5.18.22 relating to the s. pleasures of a village ग्राम्य

MBh 12.4069, R 3 f, BhP 4.6 s. attachment संलग्नः

(ifc f ३A) Mn 6.72 s. enjoyment सम्भोगः (ifc f

३A) MBh, Kāv, etc s. enjoyments विषयाः m pl

KāthUp, Mn, MBh, etc s. pleasure ऐन्द्रियम् BhP very

s. विप्रदुष्ट

Mn 9.72, etc.

sensualist n वैषयिकः L, वैषयिकजन,

विषयायिन्

m L (only), विषयिन् m L — सम्भोगिन् m L —

विलासिन् m L — विटः

Kāv, Rājat, Kathās, etc,

केलिनागरः L.

sensuality n विषयोपसेवा f Ragh, विषयाः m

pl KathUp, Mn, MBh, etc — इन्द्रियप्रसङ्गः — कामः —
कामाचारः

ŚBr, ChUp, Yājñ 2.162, Kathās, Comm on Pāṇ 1.4.96, Ragh.

abandonment of sensuality इन्द्रियमोचनम् Gobh

nothing but s. रतिमात्रम् Mn.

sent adj I प्रेषित MBh, Kāv, etc — प्रहित

Daś, Kathās, Pañcat, हित — गमित Mālav 4.2.,

etc — प्रेरित Kālid, Kathās, Suśr, इरित — प्राणुन्त

MBh, R, Śis, प्राणुत्त, नुत्त W, नुहित MBh,

नुन्त MBh, R — अवसृष्ट RV 10.28.11 & 91.14 .

II आविद्ध Mn — उत्तेजित — क्षिप्त RV 1.129.

8, MBh, etc — प्रचोदित W — प्रातिक्षिप्त L — प्रतिहत L

— विक्षिप्त W — विद्ध L — हर्मित L.

he sent out प्राहितंगमवत् R, Kathās not s. away

अविहत BhP not s. out अप्रहित AV 6.29.2 one

who has s. out (messengers) विसृष्टवत् Kathās , प्राहितंगम-
वत्

R, Kathās a person s. on any business कार्यप्रेष्यः Sāh

s. abroad प्रवासवासित Kāth, MBh, etc s. after अनुप्राहि
त

Uttarar s. against प्रहित (loc, gen with or without

पार्श्वे dat) MBh, Kāv, etc s. away प्रहित R,

Kathās , प्रस्थापित Kum , प्रयापित W, सेनिकति

MārkP s. back सेनिवर्तित MārkP s. by Indra इन्द्रेषित

RV, AV s. forth परिप्रेषित W s. by Priśni पृश्निप्रेषित

Sāy s. by thee त्वेषित RV 8.77.10 s. for अवधृष्ट

MBh 1.5321 s. for a eertain कृतकाले Nār s. forth

विसृष्ट RV, etc , विसर्जित , विसृष्ट Mn,

MBh , सृजान RV , सम्प्रेषित MBh , मुक्त

MBh, Kāv, etc , निष्कृत KātyŚr, Kāv, etc, विसृत

R , समीरित R ~~ix~~ s. hither अभिप्राहित AV 10.1.

15 s. in प्रवेक्षित MBh, Kāv, etc s. into exile प्रेषित

R s. off उपस्पृष्ट BhP 1.12.1 , उपसर्जित BhP 1.12.

27 , निक्षिप्त Mn, MBh, Kāv, etc , इषित RV, AV

Kaus̥ s. on a message प्रतिशिष्ट Śis̥ s. out ग्रहित

RV, etc , उपसर्जित BhP 1.12.27 , इषित RV, AV,

Kaus̥ , (as a spy) प्राणिहित MBh s. to ग्रहित (loc,

gen with or without पार्श्वे dat) MBh, Kāv, etc s. to

Prisni i.e. the earth पृथ्विनिप्रेषित RV 8.18.10 s. towards

प्रहित (loc, gen with or without पार्श्वे dat) MBh, Kāv

etc s. towards us अस्मत्प्रेषितः ŚBr 6 s. to Yama यमसात्

कृत MW what may be s. क्षिपण्यु L to be s. प्रेष्य

Kathās , प्रेषणीय MW , प्रस्थापनीय W to be s

abroad प्रवासवार्य Mn 8.284 to be s. away विसर्ज्य

MBh , प्रहेय AV, ŚBr , प्रस्थाप्य MBh , प्रयाप्य

AitBr , उत्थाप्य AitBr 7.29.4 to be s. away at

pleasure यथाकामप्राप्य AitBr to be s. away at will

कामोत्थाप्य AitBr 7.19 to be s. forth विरजनीय

W to be s. out विसृज्य , ग्रहेतव्य Campk, (as

a spy) प्राणिधेय MBh Having s. forth मुक्त्वा

ind ŚBr, etc one who is to be s. प्रहाय्यः AV (प्रहार्य)

sending आह ind L.

sentence n वाक्यम् RāmātUp, Pān, Vārtt, & c—

उक्ति f Mn, Pañcat, Kathās, etc, + वचस् n L, उक्तम्

Śis, etc, वचनम् (ifc f3A) Mn, MBh, etc, वाच् f

Mn, MBh, etc, उक्तम् RV, AV, VS — गदः MBh 1.

1787— निर्णयपादः L, पदजातम् L— युक्ति f Nir —

विवरण M mfn MW— शीर्षिकम् .

the being a sentence वाक्यत्वम् Sāh being in a

s. वाक्यस्थित mfn Susr, वाक्यस्थ mfn (ifc) W

by sentences पर्यायशः ind ĀśvŚr a complete ~~sentences~~

sentence निरुहः W contained in a s. वाक्यस्थित

mfn Suśr, वाक्यस्थ mfn (ifc) W the filling up of

a s. वाक्यपूरण mfn Nir in every s. प्रतिवाक्यम्

ind L (a kind of artificial s..) in which the subject or

agent is hidden कर्तृगुप्तम्, कर्तुगुप्तकम् Śārng the

manner of consisting sentences वाक्यपद्धति MW a

right sentence साधुवादः BhP a s. so arranged that

it may be either Sanskrit or Prākṛit भाषासमः Sāh a

single s. एकवाक्यम् Comm on Jain the rule of constru-

cting sentences वाक्यपद्येति MW (in Gr.) the being one

sentnece एकवाक्यता

(in law) sentence n निर्णयः .

a judicial sentence न्यायः Mricch, Pañc.

sentenced adj आधर्षित f(आ) - प्राणीत

Mn, MBh, etc — वध्य AV, etc, वध्य .

sentient adj चेतन f(ई) KathUp 5.13,

ŚvetUp 6,13, Hariv 3587, KapS, Tattvas, etc, सचेतन

PārGr, R, Kathās, etc, चेतय सचेतन Pāṇ 3.1.138,

चेतयितु MBh 12, ŚvetUp, Sch, आत्माधीन चेतयितु L,

आत्मनोऽन f(आ) (Pāṇ 5.1.9 & 6.4.169) L ..

enclosing a personal soul (a sentient being) जीवयो
नि

BhP 3.9.19 s. and unsentient beings चेतनाचेतनाः m

pl Megh 5 a s. being संसारिन् m Śantis, Mālatīm,

HPariś , प्राणिन् m ŚBr, etc (also प्राणिन् n

Āpśr) , सत्त्वः, सत्त्वम् Mn, MBh, etc , वामः L

the state of a s. being चेतनता, चेतनत्वम् Sarvad

7.8, Kum 3.39, Sch, KapS 1.100, Sch, चेतनभावः Bādar 2.1.

6, Sch.

sentiment n भावः Mn, MBh, etc, भावकः I

— वेतक mf n W — मतम् MBh, Kāv, etc — संकल्पः

(ifc f ३॥) AV, etc.

according to the sentiments यथारसम् ind

Mālav caused by internal sentiment सात्त्विक mf (ई) n

Mālatīm ~~and~~ development of s. रसोत्पत्ति f W difference

of the poetical s. रसान्तरम् Vām endowed with the

eight rasas (or sentiments of poetry) अप्परसाश्रय mf n

expressive of poetical s. रस mf(आ)n Kāv,

Kathās (prob.) the force of s. (one of the 10 forces of a

Bodhi-sattva) भावबलः Dharmas 75 friendly s. सुमन्तु

m RV 1.129.7 full of s. भाविक mf(इ)n Mālav

having s. रसित mfn W H having the same s. as Śiva

शिवरसमरस mfn Sinhās a kind of Rasa s. द्रावकः

the nine sentiments (dram.) नव रसः one division of the

poetical Rasas or s. भव्यः, भव्यम् W one of the Rasas

or s. of a poem करुणः Sāh, etc the prevailing ~~xx~~

sentiment in human ~~xxxx~~ character रसः (ifc f आ)

Uttarar, Rājat. proper s. in composition स्वरसः W

religious s. रसः (ifc f आ) W a s. of Vidura

वैदुरिकम् BhP the s. prevailing in a work रसः

(ifc f आ) Bhar, Daśar, Kāvyaḍ, etc the sentiments of

the Blest सिद्धमतम् Cat strength of sentiment कक्षावे-
दकः

W, कक्ष्यावेदकः L strong s. of honour मानस्थिति f

Sinhās vile s. कुमति f watching one's sentiments

क्रतुपा mfn TS 3.3.10.1.

sentimental adj रसिक f(आ) W = सस्मत् L.

sentinel adj रक्षितृ

RV, etc, रक्षिन् (often

etc) ŚrS, MBh, etc , रक्षा

Mrocch, Kām, सेनारक्षः

L -- सैनिकः

MBh, R, etc , सैन्यः

L -- अनीक
स्थः

L .

an assemblage of sentinels रक्षिवर्गः

L the

station of a sentinel वीरासनम् BhP, Sch.

sentry n सज्जनम् L.

the fruit of the Sepāla tree शेफालिका .

separable adj अवगृह्य (in Gr) Prāt, etc —

विनाभाव्य RāmatUp -- अध्व f(आ).

separate vb विद्यु विद्युयोति, विद्यीति (trans)

RV, विद्यु विद्युयोति, विद्यीति RV, AV, यु

cl 3 युयोति RV, AV, VS, Br—(in Gr., as words or

parts of a word) अवग्रह अवग्रह्णाति ŚāṅkhŚr,

etc, (into pieces) अवग्रह caus, विग्रह
विग्रहणीते

विग्रह्णाति, (Ved. also विग्रह्णाति, विग्रहणीते)

śrs — विभिद विभिनाति, विभिन्ते RV, etc,

भिद caus भिदयति, भिदयते, भिन्नके युज

ind with कृ śis, विभिन्नीकृ विभिन्नीकरोति

Hyog — (esp. grain from chaff by winnowing) विच. cl 7

(Dhātup 29.5) विनक्ति, वि^{क्ते} RV, AV, विविच

caus विवेचयति Mn, Suśr, (intrans) विलिख pass

विविचते AV - विभज विभजति, विभजते Mn,

MBh, etc, सविभज सविभजति, सविभजते Suśr,

सविभज सविभजति PraśnUp, Mn, MBh, etc —

व्यायुज (only ind पृ व्यायुज) MārKP, विनियुज

विनियुक्ते (rarely विनियुनक्ति) MBh - विच्छिद

विच्छिन्ते

विच्छिनति, (AV, etc, व्यवच्छिद व्यवच्छिनति ŚBr,

MBh, etc, परिच्छिद Siddh — व्यवधा व्यवधायति,

व्यवधते Bhp — व्यवधा caus व्यवधापयति Naish

— व्याकृष व्याकर्षति Prab — व्यपे व्यपेति MBh

— विधट caus विधटयति Prab, Hit.

II अनुविस्तस ~~xxx~~ caus अनुविस्तसयति ŚBr अन्तरि

अन्तरीति — अन्तर्गा ŚBr — अववृज Kāth —

आकुम्पति

आकुप (AV, ŚBr, KātyŚr, AitBr — आकुप्य आकुप्यति

ŚBr, Kāth, TBr — ढह् ढहरति, ढहरते MBh,

BhP, Suśr, etc — ढन्ही ढन्नयति, ढन्नयते MBh, BhP

ढह्स caus ढह्सायति, ढह्सायते VS, ŚBr, AitBr

KātyŚr, BhP, etc — ढपाह् ढपाहरति, ढपाहरते MBh,

BhP, Car — कड caus कडयति, (the chafffrom the grain) कड cl 10 कण्डयति Dhātup—निर्गAV 10.2.2. — परिव्यावृज (only Impv) ^{परिवृज्जन्तु}
~~परिवृज्जति~~

ŚāṅkhGr — निर्विद्य Br — निष्कृत निष्कृन्तति (ep.

also A) RV, ŚBr, MBh — (as words) निःसृज निःसृजति,

निःसृजते RPrāt — प्रतिसृ caus प्रतिसारयति

SaddhP — रह cl 1 (Dhātup 27.82) रहति MBh 1.

5199 — विक्षिप विक्षिपति, विक्षिपते Sūryas — विगम

विगच्छति AV, MBh — विद्य Intens, RV, विद्य

caus विद्यारयति (rarely विद्यारयते) RV, ŚBr, Kauś

विभू caus विभावयति BhP — विलभ विलभते

Kātyābr — विभ्रि विभ्रयति, विभ्रयते RV — विष

cl 9 विष्णाति Dhātup 31.54 — विष्णु (only aor.)

subj.) AV — विह विहरति (rarely Ā) ~~RV~~, AV, Br,

śBr — व्यवगम व्यवगच्छते Kāth — व्यवधान

व्यवधावति R — व्यवसो व्यवस्यति (ep.)

also व्यवस्यते) RPrāt — व्यस व्यस्यति व्यावृज

(only ind p व्यावृज्य) Br — व्यूह व्यूहति (ep. also

व्यूहते) RPrāt — शकलानि कृ (with acc) Ragh.

(in gram.) to separate by inserting a vowel व्यवे

व्यवेति Prāt to s. from वियुज caus वियोजयति,

वियोजयते MBh, Kāv, etc , विप्रयुज विप्रयुनक्ति

MBh , अतिप्रयुज (with instr) TS , विप्रिष

विप्रिष्यति, विप्रिष्यते (abl.) Kathās , वियुज वियुनक्ति

वियुजे (instr rarely abl) AV, etc , विविच विविनक्ति

(instr or abl) ŚBr, ŚrS, BnP , विरहीक विरहीकरोति

(instr) R , अवयु (abl) Nir 4.11 , विद cl 7

दिनति, दिन्ते

(cl 9 Divyāv 27) (abl, exception-

ally instr, ŚBr 14.9.4.23) AV, ŚBr 14, ŚāṅkhŚr , वि०प०

cl 7 (Dhātup 29.5) वि०नक्ति, वि०द्वे० Bhaṭṭ , व्या०क०

व व्याकरोति, व्याकुरुते (instr) RV, AV, VS, ŚBr , व्यावृ०

aus व्यावर्तयति (instr or abl) TBr, etc , रि०प०

cl 7 (Dhātup 29.4) रि०णक्ति, रि०द्वे० cl 1 Dhātup 34.

10) रेचति d 4 रिच्यते (ep. also रिच्यते)

(abl) Bhaṭṭ , ओदा ओद-त (abl) ep. also

rarely P Ved generally Ā but also P RV 1.139.2, etc ,

नीरी नीरिणाति, नीरिणीते

(abl) RV

1.161.7 , विपुवः विपुणवित्

(instr) VS ,

निरासः निरासिते

(instr) AV , व्यवस्था

अवतिष्ठते (abl) ŚāṅkhŚr to s. into parts कृ cl 2

Ā, cl 1 Ā, cl 5 Ā, cl 8 Ā (with numeral adverbs ending

दा) to s. off निराकृ निराकरोति

ChUp to

s. the fruit from the husks फलीकृ फलीकरोति

Br, GrŚrS to s. the grain from the husks फली-कु

फलीकरोति Br, GrŚrS (in gr) to s. the members of a

compound word इङ्ग caus इङ्गयति RPrat to s.

~~too far~~ अतिविवृत caus आतिविवृत्यते RV, Prat.

to become separate विधत् विधत्ते Kāv

व्यावृत व्यावर्तते (rarely P) MaitrUp to

become separated ११ इक्षीभू MBh, Hariv, Kāv to ~~be~~

become ~~separated~~ s. from व्यावृत व्यावर्तते

(rarely P) (instr) RV, AV, Br̄ to be s. विश्लिष्य

विश्लिष्यति, विश्लिष्यते Kathās, दिव्याभू MBh,

Kāv, व्याधा pass व्याधीयते Br, अवस्था

pass caus अवस्थाप्यते Br, विपत विपतति

ŚBr, ChUp, व्याकु pass व्याक्रियते ŚBr, ^{विश्लि}

(mostly Ā) विश्रयति, विश्रयते RV, विसृ Ā

AV, ~~विष्ठा~~ (from) विष्ठा वितिष्ठते (instr) TS,

AV, व्याचक्षेद pass व्याचक्षेद्यते ŚBr, व्यानधा

pass व्यनधीयते R, BhP to be s. from विगुण

pass विगुण्यते MBh, Kāv, etc , विप्रगुण pass

विप्रगुण्यते (instr) R , विगु विगुणोति, विगुणीति

(instr) RV, VS , व्यतिरिच pass व्यतिरिच्यते (abl)

BhP , भ्रंश cl 1 भ्रंशति (once in AV भ्रंशति)

cl 4 भ्रंशति (ep. also भ्रंश्यते) TS, Mn, MBh, etc

etc , यु. cl 3 युगोति (abl) RV, AV, ŚāṅkhŚr ,

विभ्रंशति

अवच्छिद्यते pass अवच्छिद्यते (abl) TS , विभ्रंश

(abl) KātyŚr , अवस्था अवतिष्ठति (abl) RV 2.

27.17 to be s. from each other मिथः विस्त्रिष्यति, विस्त्रिष्यत

to cause to separate from विस्त्रिष्य caus विस्त्रिष्यति

(abl) Kāv, Pañcat to cause to s. यु caus

यावयति

यवयति, RV, AV, VS, ŚBr to cause to be separated

from विप्रयुज caus विप्रयोऽयति R to keep s.

प्रगृह्ण प्रगृह्णाति, प्रगृह्णीते to make separate प्रगृह्ण

KātyŚr to remain separated from यु cl 3 युयोति

(abl) RV, AV, ŚāṅkhŚr.

separate adj I पृथक्स्थित MW, पृथगात्मन् W

व्यतिरिक्त Mn, MBh, etc - असंबद्ध R 3.31.20 —

प्रविर्वक्त MBh, R.

अन्तरस्थायिन

II अन्तरस्थ, अन्तरस्थायिन, अन्तरस्थित —

तल्लिन ५(आ) L

अव्यतिकीर्ण^L ~~MBh~~ - असंभोज ~~MBh~~ - ~~LSBh~~ —

Gaut — निरुद्ध Gaut — प्रगत — मुक्तक Pur — युत L,

पृथक् — विपृच vs.

not separate वीतव्यातिरेक abiding s. from beloved

person विनावासः R become s. पृथग्भूत MW the

being in s. ~~कामादिभिः~~ countries वेदस्थान ŚāṅkhŚr, Sch

the being s. अस्मिन् ŚBr happening on s. days व्यहृ

MW having a s. deity पृथग्देवत Sāy having no s.

qualities अपृथग्वर्त्मिन MaitrUp kept s. प्रयुगीत

not asserting a s. existence अपुत्राविवन MBh (said of a

word) the not occurring in a s. form but only in a compound)

अविग्रहः RPrāt possessing s. oceans पुत्रवसन्ति
अविग्रहः पुत्रवसन्ति

JaimUp receiving s. sacrifices (said of a Pūshan) अभ्यर्थयन्

RV 6.50.5 regarding god as s. from the universe पृथगीशमानीन

MW regarding the world as s. (from God) पृथगाभिमति

MW s. and not separate अभिन्नाभिन्न MW s. attention

श्रामः ३१: Nyāyas a s. class पृथगाभिनि Mn 1.37 a

s. company पृथग्गणः Mn 1.37 s. condition पृथग्भावः

KāthUp, MBh, etc s. existence पृथक्स्थिति f Vikr ,

पृथगात्मिका L , भावोन्नातिरेकतः s. from अभ्यर्थः

ind (abl) MaitrS, TS s. mention पृथागुपदानम् Pāṇ 4.2.113,

Sch 's. offering of an animal' निकटपशुबन्धः Gaut, etc

s. state पृथग्भावः KāthUp, MBh, etc s. subject कोऽः

कोऽम् (ifc f आ or ई) AV, TS, ŚBr, R, etc a s.

word पृथक्शब्दः Vop.

separated adj I पृथक्कृत

Mōk MārKP, पृथग्भूत

MW — विश्लेषित Megh, Kathās, (from a beloved object)

विश्लेषित Kathās, विच्छिष्ट विभिन्न AitBr, Kathās—

Kathās, निभिन्न — विविक्त Kap, MBh, BnP, विवक्त,

विविक्त Kuval — संविभक्त Hit 4.50, सविभक्त Mn,

MBh, etc व्यायोगिन Suśr—(from a beloved object)

व्यायोगिन Naish, (from a beloved object) विप्रयोगिन

Kathās — विभागवत् Sarvad — विद्यारित Rājat, Prab

— व्याकृत व्यपेत MBh — व्यपेत Prāt, Pāṇ

— व्यस्त Mn, MBh, etc — अवच्छिन्न Lāṭy, etc, ~~अवच्छिन्न~~

— विरहित Kāv, Kathās, etc.

II अनेक — अन्तरित — अन्तर्हित — असंभोग

ŚBr — कृत BhP, Mn, etc — कर्तृत BhP — कलित

L — ^{सि}दधीकृत W, ^{सि}दधीभूत MBh — (sacrificial

animal) निर्मित ĀsvŚr — निर्मुक्त MBh, Kāv, etc —

निःसङ्ग Kap — (as vowels) विकृत Prāt, ~~विकृत~~

विकृषित - - विदलीकृत MBh, R, etc - - विधृत

TS^m etc विनिहित - - विपारित ^{विपुक्त} Shadgurus - १

RV 1.163.3 - - विशकलित Sāh - - व्यतिषिक्त Āpy - - व्यन्त

TBr, Āpsr - - व्यपवृक्त Pat - - व्यवहित Prāt - - व्यायत

RPrāt - - स्तस्त W.

not separated आविप्रयुक्त Gaut , अव्यवहित

Pāṇ, Sch, etc , अनपेत , अव्यपेत Kāvyaḍ , (appl:

ed to breasts) and 'wanting discernment' ^{११९} विवकरहित

Śringār , अविर्विकृत Sāṅkhyak, etc, वियोग बाध्य

MW , अविकृष्ट RPrāt , अविरक्षित Uttara ,

अव्यस्त Laṭy , अव्यूढ ŚBr 5 'far s.' (not

related) दूरविभिन्न W having well s. limbs सुविभक्तगात्र

MW a heroine s. from her lover in consequence of a

quarrel कलहान्तरिता Sāh, Gīt, etc not s. by अव्यवेत

(instr) RPrāt not s. by a break अनन्तीर्हित not s. by

any interstice अनन्तरित not s. from अवियुक्त

(instr) Vikr , अविभिन्ना (abl) Kathās , अविरहित

Kir 5.52, Kād not s. from the public अविविक्त L

not too far s. नानाविद्यस्त TPrāt (in logic) predica-

ted (i.e. s. from every thing else by the properties pre-

dictated) अविविक्त Sarvad, etc s. according to the

three Guṇas sattva, rajas, and tamas गुणाभिन्ना NṛisUp

a s. aggregate व्यापि f Śaṅk, Vedāntas s. by

विभक्त (instr or comp) MBh, Kāv, etc s. by a

अव्यवेत VPrāt s. by a long distance विप्रकृष्टान्तर

Śak s. by a straight line सीमन्तवत् Kir, Sch s. by

a wide space दूरान्तरित MW s. by intervals (of space)

विरल f(अ) MBh, Kāv, etc , (of time) विरल

f(अ) MBh, Kāv, etc s. by the letter a अव्यवहित

VPrāt s. by two or by one (degree) द्वैकान्तर Mn 10.7

s. from विमुक्त Mn, MBh, etc , वियोजित (instr

or comp) MBh, Kāv, etc , विप्रयुक्त MBh, Kāv, etc ,

निराश्रुत Mn 2.80 , विरोगिन (instr ~~xxx~~ or

comp) Kathās, MārKP, Dhūrtas , विरहित MBh, Kāv,

etc , रहित Yājñ, MBh, etc , विनाश्रुत

MBh, Kāv, etc , विनाश्रुत MBh , विद्युत RV, etc

विद्युर f(आ) ~~ifc~~ ifc BhP, Sarvad , हानित

(comp) Hariv , मरु (abl or comp) MBh, Kāv,

etc , विभक्त Yājñ 3.103 , विश्वस्य f(विष्णु-जी)

(instr or abl) RV, TS, Up s. from each other निविद्ध

MBh s. from its herd नियुत MBh s. from a

(loved) person विजानी कृत R s. from me महिहीन

Bhag s. from one's companions अवगण MBh 3.4059

s. from the body (as excrement) देहच्युत W, (as the

spirit) देहच्युत W s. from the herd (as an elephant)

निर्गुण Hariv (in surgery) s. from the living part

विच्युत W that on which the ometum is s. off

वपामर्जनि f(आ) Vait too widely s. अतिव्यस्त TPrāt

'the two s. ones' (heaven and earth) विद्युते f du

RV 3.54.7 well s. सु विभक्त Hariv, Suśr, BhP a woman

s. from her husband विरहिणी W, (or lover) विरहिणी

MW, विरहिणी W to be s. विच्छेदनीय W, अवच्छेद्य

विभाज्य Lāṭy, विगृह्य Aprāt, उद्धरणीय

Comm on Nyāyam, परिहार्य Kathās, विघटनीय MW

easily s. सुरुचमय Hit it is to be s. व्यवधातव्यम्

impe~~re~~ MBh movable from its place (in the Prātiśākhya)

a term for those words or rather parts of a compound word

which in certain grammatical operations may be s. from the

preceeding part) इ ३०५ to be s. from विशेषणीय

(instr) Kull on Mn 8.374 , विशेष (abl) Pañcat

to be entirely s. संविद्यतव्य R being s. विद्यतव्य

Apart being s. into its ~~compound~~ component parts (as a

word in the Pada-patha) सावयव VPrat having a min

s. (from other pursuits) विविक्तभाव W having s.

विभाग ind , अन्तर्गत ind p Suśr having the

knees s. अङ्गुली, अङ्गुली ŚāṅkhGr hving the

stars s. by long intervals. विषयतारक Ragh.

separately पृथक् ind RV, etc, पृथक्

ŚāṅkhŚr, पृथक् Nyāyam, Sch नीति ind

(Pāṇ 5.2.29, g स्मृति) RV, etc - प्रविभागः ind

MBh, Hcat — विभागेत, विभागः ind Mn, MBh, etc

-भेदतु ind Kathās - विविच्य ind Prab, Vedāntas

विनाभावम्, विनाभूय, विनाभूत्वा ind Pāṇ 3.4.62, Sch —

अनयुत्सा instr, ind Comm on ĀpŚr — असंसक्तम् ind

MānŚr, MānGr — अरधक ind SV — विग्रह ind ŚrS.

drinking separately पेपीयमान mfn ChUp, Hariv

existing s. पृथक्स्थित mfn MW going s. पृथक्चर mf

(इ) n MW not ~~audible~~ audible s. अपृथक् - श्रुति mfn

RPrāt not s. अपृथक् ind performed s. शान्तिदत्त

mfn ĀpŚr s. from पुञ्ज ind (as a prep with gen or

instr) L standing s. प्रसवस्थित mfn R taking s.

(used to explain avagraha) नानावह RPrāt taking the

words s. प्रवृत्ति ind AitBr with regard to the quali-

ties singly or s. गुणविनिश्चेत्तु (ingram.) to be taken s.

प्रवृत्ति mfn Prāt, Pāṇ, etc.

separateness n पृथक्ता

Nyāyam, Sch,

पृथक्ता ~~ŚāṅkhŚr~~ ŚāṅkhŚr, Nir, MBh, etc, पृथगाभावा

L — व्यतिरेकः Laṭy, Kav, Pur, etc. .

pertaining only to separateness केवलव्यतिरेकेन mfn

Tarkas (in phil.) s. with conjunction संयोगपृथक्ता MW.

one who separates विद्योत mfn RV 4.55.5 ,

व्यनधातु mfn MW anything that s. विद्युति f

TS (in phil.) one who s. spirit and matter भेदिन

mfn 'thumb-separator' अङ्गुष्ठविभेदकः Kāraṇḍ wh t

separates विजितु mfn W who s. विजितु mfn W

'separating at night' रात्रिनिश्कलगाग्नि m L.

separating adj विच्छेदक f(आ) w, विच्छेदन

Susr — विभेदक Kārṇḍ — विभाज् Āpast, विभाजक

Prāt
Nīlak — व्यवहारेण् Pāṇ — व्यवधायक f(इका) Prāt

— व्यावर्तक f(इका) Śāntās, Tarkas, Vedāntas, etc, विधारण

f(ई) RV 9.110.4 — विनय RV 2.24.9 — व्यूहन

Hariv.

not separating from each other अविच्छिन्दत् AśvGr.

s. from भेदिन् (abl) Sāh s. ~~day~~ night and day

व्यस्तसोत्रेनन्दे ~~म~~ व्यस्तसोत्रेनन्दे म. w.

separating n पृथक्करणम् ĀpŚr, Sch, Pāṇ, Sch —

अवदरणम् Susr — विदलः W — व्यावर्तः W ^{— विचारः} ~~विचारः~~

Pāṇ 5.3.43 — द्वैधीकरणम् Dhātup, W [—] (in a nirākarana) —

निराकरणम् Sarvad — विषूचीनकरणम् ĀpŚr, Sch.

dividing a word by separating a double consonant for

obtaining a different sense (in a riddle, etc) चूर्णम्

Vām 4.1.7 (in Vedānta) the power of s. reality from mere

illusion विवेकः s. by interposing the Āhāra व्याहारम्

ind AitBr, ĀśvŚr the s. off of the omentum वपामर्जनम्

Vait s. one's self (from others) विवृहः Kaus s.

the chaff from the grain in a mortar कण्डनम् Heat s.

the grain from the husks फलीकरणम् KātyŚr, Sch to

follow in s. अनुवी cl 2 अनुव्येति VS, ŚBr the being

separated विनाभावः विनाभावः R , वियोगिता

Kathās , व्यभिचारः Kap, Bhāshāp, etc being s. by

व्यवायः (instr or comp) ŚrS, Prāt, Pān the being

s. from व्यावृत्तत्वम् Sāh (in phil.) the s. from

व्यावृत्तत्वम् MW so as not to separate अविवेचम् ind

ĀsvGr, अविवेकम् ind ĀpŚr so as to s. (the words)

अवग्राहम् ind AitBr that which is separated from the

grain कण्डनम् Suśr.

separation n I पृथक्क्रिया Mn, Yāñ, पृथक्स्थिति

f Vikr — विश्लेषः Kathās, Suśr, (of lovers) विश्लेषः

Kāv, Kathas, विश्लेषणम् BhP, प्राविश्लेषः L (esp. of

lovers) वियोगः Mn, MBh, etc — अयोगः — विसंयोगः w

— वियोगिता Kathās — विनियोगः w — विच्छेदः Kāv,

sah, अविच्छेदः, अपच्छेदः, अपच्छेदम्, अपच्छेदनम्

परिच्छेदः Śaṅk, Suśr, (of words) छेदः Sarvad 5.

109, MBh 12.101.5, Sch — परिच्छित्ते f w — व्यवच्छेदः

— भेदः Kav, Pur, भेदित्वम् Suśr, विभेदः MBh,

~~R~~ R, etc, भिदा Kāv, BhP, भिद् f BhP (of

allies or friends) सम्भेदः Kām — विग्रहः Pāṇ, Sch,

Śaṅk, etc — विघटनम् Prab, Sāh — व्यतिरेकः Lāṭy, Kāv,

Pur, etc — विविक्तम्, विविक्तता Rājāt, विविक्ति f

VS — (esp. of lovers) विरहः MBh, Kāv, etc — रहणम्

~~N~~ Nalōd — विभागः Nir, GrŚrS, etc, प्रविभागः Mn,

MBh, etc — विभाजनम् L — विभक्ति f Br, Mn, MBh, भक्ति

f RV, TāṇḍBr, etc — व्याकृति f ŚBr — व्याकरणम् MBh

— व्यवधानम् ^{5hp} — व्यवकलनम् Col.

II अपपित्वम् RV 3.53,24 — अवयुति f Comm on

ĀpŚr — कर्तः Bhṛ — गण्डकः L — (esp. of an

army, one of the six ~~xxix~~ kinds of royal policy) द्वैधीभावः

Mn 7.160 — नेमाधिति f — पराभवः R — भङ्गः sāh

— विघट्टना Nalōd — विच्युति f MBh — विधृति f AV,

VS, TBr — विनिक्षेपः Car — विनिग्रहः Nir — विप्रलभ

— विसम्भोगः HPariś — विसर्गः W — विहरः W

— विति f TS — व्यपवर्गः Pat — व्ययनम् RV —

व्यवस्थिति f Bhag, Nyāyam, Sarvad — व्यसनम् W — व्यासः

Sarvad , व्यासङ्गः W — व्युत्क्रमणम् Paṇ 8.1.15 — व्यूहः

RPrāt .

no separation अविभागः Pāṇ 1.2.33, Kāś, Suśr, etc

etc non-s. अव्यवधानम् BhP, Comm on Mn 11.201 ,

अव्यवायः KātyŚr, Lāṭy , अव्यूहः RPrāt absence

of s. अविकर्षः RPrat (in rhet.) the artificial s. of

vowels and consonants to get another meaning of a word

परिवर्तकः Vam 4.1.6 causing many separations

भरिवियोगः mf n MW causing separation वियोगावह

mf n Śāntiś , वियोगीकरणम् Śīl , हिंसा causing

the s. of allies द्वैधीभावः W excluded from s.

वियोगावाह्य mf n MW first s. प्रथमविरहः a great s.

महाविरहः Pracand (in gram.) having the mark of s

called Avagraha सावग्रह mfn VPrāt liable to s.

वियोगिन् mfn not s. from अवियोगः Das not

liable to s. अवियोगिन् mfn MBh 12.8816 a particular

s. of the members of a logical series

शितिलम् MW

a particular s. of the terms of a logical series शितिलम्

अनुस्वारव्यवायः

MW s. between two sounds caused by an Anusvara अनुस्वार

s. by insertion व्यवायः ŚrS, Prāt, Pāṇ s. by the ava-

graha or mark of tmesis

इङ्गनम्

Comm on RPrāt

विनाभावः
s. from ~~विनाभावः~~ abl R, विनाभावः R , वियोजनम्

(comp) Kāv, Kathās , विप्रयोगः (instr with or without

सह gen or comp) Mn, MBh, etc , व्यावृत्ति f

Śaṅk , पारित्यागः (सकाशात्) R , प्रवसथम् (abl) RV

TBr, ĀpŚr , विवासः (instr) MBh s. from a lover

अयोगः Daśar s. from friends प्रियविप्रयोगः Bear

s. from life प्राणविप्रयोगः Āpast s. from me मद्वियोगः

Bhag s. from thee त्वद्वियोगः s. from the good सद्विच्छेद

Pañcar, ॥ सद्धियोगः MW s. from worldly attach.

-ments सद्धिविच्युति f W s. in space वैदेश्यम्

ŚāṅkhŚr, Sch s. into two द्वैभाव्यम् g ब्राह्मणादि

s. made transversely तिर्यगपच्छेदः KātyŚr, 2.4.37, Sch

the s. of a grammetical rule into two पृथग्योगकरणम्

Pāṇ, Sch s. of an action and an attribute गुणकर्मविभागः

mfn W the s. of any word capable of separation विश्रहः

Pāṇ, Sch, Śaṅk, etc s. of a vowel (in Sāman-chanting)

स्वरविभक्ति f PañcaBr s. from a wife स्त्रीवियोगः

MW s. of friends सुहृद्भेदः x, मित्रभेदः MBh,

Kām, etc s. of lovers विप्रलम्भः Ragh, Uttarar, etc

the s. of one grammatical rule into two योगविभागः Pān

Sch s. of such as keep together सघातकः Bhar the

s. of that which is usually ~~combined~~ combined योगविभागः

Pān, Sch s. of the component parts of the stem and

certain suffixes and terminations (occurring in the pa-a

text of the Vedas) अवग्रहः Prāt s. of the diff.

erent parts of a compound word by the intervention of ~~the~~

others अनानुपूर्व्यम् the s. of the eclipsed and eclipsed

ing bodies मोक्षः (ifc f अ) Sūryas, VarBrS a s.

of the hair so as to leave a line सोमन् m AV, Br,

AitUp s. of the sexes द्वंद्वभिन्नम् W (ingram.) the

s. of two consonents by the insertion of a vowel विप्रकर्षः

(in rhet.) s. of what belongs together सहचरभिन्नः Kpz,

Sāh, सहचरभिन्नता सहचरभिन्नत्वम् s. of words पदविग्रहः

Hariv, पदविच्छेदः VPrāt s. (of vicinity) सन्निधिवियोगः

Mālav s. of words by dividing or breaking up the Saṃdhi

प्रविग्रहः RPrāt s. of s. विभागत्वम् Sarvad

(prob.) without s. (i.e. analysis) ऋतेभङ्गः mf(आ)n

Gobh.

to be like a separation वियोगाय वियोगायते

Subh to resemble a s. वियोगाय वियोगायते Subh.

septangular adj सप्तकोणः MW सप्तान्त्र Heat.

~~scrotum~~
septum of the nose नासापुटमर्थादा Suśr s. of the

scrotum विटपः , विटपम् (g. अर्धचर्मादि) Suśr.

sepulchre n चिताचूडकम् L, चिताचैत्यचिह्नम्

Hcar 6, चित्यम् L — चैत्रम् L.

a place of sepulture कटः L.

sequel n परिशेषः, परिशेषम्

MBh.

below i.e. in the sequel (of a book) परत्र ind Vop,

Sch in the s. उध्वम् ind Sr. ŚāṅkhŚr, Śuśr, Mn, etc.

sequence n अनुबन्धः — ओधी w.

sequence of results फलानुबन्धाः Śāntiś uninterru

pted s. (of words) आसत्ति f Sāh, Nyāyam, Ragh, etc.

sitting at a sequestered place

विविक्तासन् mfn Mn

2.215.

seraglio n

अवरोधायनम्

L — निशान्तम् Dharmas.

the seraglio of a prince

प्ररिग्रहः MBh, Kāv, etc.

sere adj

शुष्क

f(आ)n RV, etc.serene adj

प्रासादिन्

Mālatīm, Bālar — निर्दुर्दिन्

Dhanamj.

having a serene face

प्रासादसुमुख

not quite s.

नानिप्रासीदत्

f(अन्ति) BhPof a s. mindविशारद f

(आ) Lalit very s. (as the face) सुप्रसन्न f(आ)

Pañcat, Hit, etc , (as the mind) सुप्रसन्न f(आ) Pañcat,

Hit, etc.

to make serene

प्रसद्

caus

प्रसादयति

Bhartr.

serenity n समप्रसादः Bhatt, मनःप्रसाद

MBh,

Sāh, Suśr — विकासः Daś, Śis — आभेदः R.

abiding in serenity प्रसादस्थ mf n blissful s.

(state of mind, following after conversion) एकोतिभावः

(Buddh) s. of disposition भावः MBh, Suśr, Ragh,

etc.

seriation * ॥ क्रमशः ind Mn, R, Sāṃkhyak, etc,

— एकैकशम् ind Suśr, Mn, etc एकैकशेन ind BhP .

series n आवलि r, आवली — श्रेणी f

(also m L)

(also m L) RV, etc, श्रेणी Mn, MBh, etc — माला

— मौलिका Kāv, — आनुपूर्वम्, आनुपूर्वी MBh, R, etc

— क्रमः AV 8.9.10, RPrāt 15.5, KātyŚr, R, etc, परिक्रमः

Lāṭy, Kauś, Mn 3.214 — शुद्धत्वम् w — प्रणालः Kād

— देखा MBh, Kāv, etc — छाया Pañcat 1.16.8,

पङ्क्ति — अज् f RV, etc — भक्ति f RPrāt — जगः

RV, AV, etc — लन्त्रम् ifc Bālar 2 f 6 — पाटा W.

according to a regular series यथानुपूर्वम् (BhP) ind

यथानुपूर्व्य (Kathās) ibc यथानुपूर्व्या (VarBrS) ind

according to s. अमः Mn, Ragh, etc any s. पङ्क्ति f

(also पङ्क्ति m.c. and in comp) Mn, MBh, Kāv, etc (esp.)

any s. of words classified together अङ्गः (ifc f आ)

Prāt, VarBrS, Vop a collection of the Gaṇas or s. of words

following the same grammatical rule (ascribed to Pāṇini)

गणवत्: a collection of words arrayed in a s. मी०

(with गान्नाम) connected s. सम्प्रयोगः W consisting

of a s. गणवत् ^{mf n} ~~TS 2, TBr 2~~ ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~

~~xxxx~~ 'consisting of s. (of words or feet)' (i.e. consist-

ing of metrical lines (as a hymn)) गान्नाम mf n (Pān

..4.84) RV 3.7.5 consisting of three s. व्यावृत्त mf n

ŚBr 12 f, TBr 2.1 continuous s. नियवः RV 10.30.10

for a whole s. of times गणकृत्वः ind Vop 7.70 forming a

s. नियुत्त्वत् mfn RV , मातरूप mf(आ)n Kpr,

sāh, मातरूपता , मातरूपत्वम् forming a s. of मातामय

mf(इ)n (comp) Rājat a long s. ^४ years वर्षगणः m

pl Mn 12.54 'the p s.' (the labial s. of consonants)

पवर्गः a recurring s. पञ्चानुपूर्वी L a regularly

recurring s. पर्यायः Br, ŚrS regular s. आनुलोभ्यम् L

a repeated s. पश्चानुपूर्वी L a s. of consonants in

the alphabet (seven such series are given) वगैः Prāt,

VarBrS , ~~Var~~ Vop (in rhet.) a s. of epithets माला

W s. of families आभ्रायः L a s. of five Ślokas

(ontaining only one sentence) व्यापावली Kāvyaḍ, Sch

a s. of four चतुर्गणः a s. of four Ślokas चक्रेलकम्

Rājat 7.193, Śis 19.29, Sch, Śrīkanth 3.50, Sch a s. of

globes गोलावली Sūryapr a s. of good qualities

गुणगुणः BhP 5.3.11 a s. of (grammatical) forms

रूपावली MW s. of letters वर्णमाला L ,

वर्णक्रमः W , (the alphabet) वर्णशशि m RPrāt,

Introd, Sarvad a s. of nights गणशत्रा, गणरात्रम्

Hear 1.353 s. of sacred texts मन्त्रावली Gīt a s. of

oblations corresponding to the ~~the~~ movements of a sacrifi-

cial horse प्रक्रमः m pl, ŚBr, KātyŚr (in dram.) a

s. of offerings for obtaining any object of desire मन्त्रावली

(Śak 3.17) Sāh (~~ing~~ in Gr.) a s. of roots following the same

fule and called after the first word of the s. 5701: a)

s. of sentences 5127 RāmatUp 2.5.4 (in rhet.) a s. of

sentences where the ~~subject~~ subject of each following senten

ce has some characteristic of the predicate of the preceeding

one ॥०११०१०१ ॥०११०१०१ f Kpr 10.45, Sāh, etc

(in rhet.) a s. of similes ॥१०१०१ W a s. of six

Ślokas with one sentence running through ०१२३४५६७८९० Comm

on Kāvyaḍ a s. of steps पदश्रेणि f Kathās 's. of

the gods' (N. of wk.) देवानुक्रमः a s. of verses गणः)

Naigh 1.11, वाच the s. of verses in the mid-day

Pavamāna पवमानोक्तम् AitBr s. of words नियुत् f pl

RV (in Gr.) a s. of words following the same rule and called

after the first word of the series गणः a s. of years

वर्षपूगः वर्षपूगाः m pl, वर्षपूगम्, वर्षपूगानि

n pl MBh, BhP several s. योप्सा Aprāt, Pāṇ, Saṃk

unbroken s. प्रवाहः (ife f hr) ŚBr, etc an uninterrupted

ed s. of सङ्गमः (सङ्गमम् ४ अर्धचोदि

ife f ओ) (comp) RPrāt an uninterrupted s. of arrows

अस्रान्धः R an uninterrupted s. of births and transmigra-

tions भवसन्तति f Vcar an uninterrupted s. of Yamakas

यमकावली .

serious adj गभीर f(आ) RV, AV 5.11.3,

Prab 4.15, Sāh, गभीर MBh, etc — गुरु f(वी

MBh, etc — अलघु ..

a serious affair गुरुकायम् Yājñ 2.⁵_८ .31.

not meant seriously

नर्मगर्भ

mfn Bālar.

sermon n

अववाद - 'sermon for a king' राजाववादः

Jātak.

the hearing of a sermon

धर्मश्रवणम् Buddh s. मरि

for a king

राजाववादः

Jātakam

(with Buddhists) s.

धर्मपदेशणा Kāraṇḍ , Lalit.

serpent n I सर्पः (ifc f आ) RV, etc, सृपन्

m L — पन्नगः (ifc f आ) Suparn, MBh, etc — भुजगः

MBh, Kāv, etc, भुजंगम् Kāv, Suśr, भुजंगमः Kāv,

Suśr — भोगवत् mfn Suparn, भोगिन् m MBh,

Kāv, etc — आभोगः RV 7.94.12 (esp. Coluber Nāga)

फणिन् m Kāv, Kathās, Pur — फणकरः, फणवत्

m फणधरः L, फणभृत् m Kir, Rājat,

फणाकरः L, फणाकरः L, फणाधरः L,

फणाभरः L फणि m (only gen pl फणोनाम्)

Suparṇ — फटाटोपिन् m ŚārṅP, फणाटोपिन् —

उरगः, उरोगमः Suparṇ.

II अनिलाशनः MBh — काकोदरः L — काद्वेयः

(gaṇa शुभ्रादि Pāṇ 4.1.123, Vop 7.6) L — कुम्भकारः L

(perhaps a kind of arrow) — जोकर्णः MBh 8.90.42 — टः

W — दक्षः L — दीप्तास्य mfn MBh 5.7169 दीर्घरसन

L — दुर्मुखः L — दम्भू f दम्भू m L, दम्भू

~~Un~~ Un 1.93, Sch — नगः L — पवनाशः, पवनाशनः L —

पातालनिलयः L, पातालवासिन् m MW — पादोदरः PraśnUp

पापाहि m MW — फुल्लरीकः L — बलिन् L —

बिलासेन् m Kuṭṭaīm — लोलिह mfn MBh, Khp —

लोहितः L — वाताशः, वाताशिन् m Kāv, Rājat —

बिलासेन् m — विषमुच् m Hcar, Priy — विषहेति m

Harav, विषायुधः L — व्यालकः MBh — डोवः (only L)

— धसनाशनः Rājat, धसनोत्सुकः L — समकोलः L, सुदरः

Un 5.41, Sch — हायिः MW — होरः L — हारः RV,

AV — हायिः Sāy on RV 5.9.4.

~~kingx~~ being in a serpent's hood (as a ~~gem~~) फणस्थ

mfn Ragh 'Brahmā's s.' (a kind of ~~snake~~ snake) ब्रह्मसर्पः

L the city of the s. demons पन्नगपुरी L consisting

of serpents नागवत् mfn (MW) MBh , पन्नगमय ~~mf~~

भुजंगापीहित

mf (5) n Hariv covered with s. ~~सर्पिन्~~ mfn MW ,

नागिन् mfn Hariv the daughter of a serpent-demon

फणिकन्या Rājat a dead s. शवपन्नगः MBh desti-

tute of serpents विपन्नग mfn Śis 4.15 an elephant and

and a serpent गजभुजङ्गमौ m du W enraged like serpents

(N. of Maruts) अहिमन्यु mfn RV 1.64.8 & 9 a female

serpent भुजंगमा MBh , सर्पिणी Kāśikh ,

गोवर्णी MBh 8.90.42 a female s. demon पन्नगी

MBh, R, etc a female tree-s. वृक्षसर्पि AV formed

of serpents पन्नगमथ mf(ई)n Hariv great serpent

महासर्पः , महानागः ŚBr, Suparṇ , महारि m

ŚBr, Kathās , महाभोगः Ashtāvs , महारजः MBh, महोरगः

Kāv, etc grarded by a s. आहिगोपा mfn RV 1.32.11

having serpents ससर्प mf(ऋ)n MBh , सपन्नग

mfn MW , पान्नग mf(ई)n Hariv 'having the s.

as deties' (N. of the Nakshatra Asleshā) आहिदेवम् ,

आहिदेवतम् VarBrS having the teeth of a serpent

आहिदत् , आहिदन्त mfn Pāṇ 5.4.1.45, Sch having waves of

serpents साहिबोचि mfn MW the hood of the serpent

Ananta मणिद्वीप L a huge s. ('goat Swallower') अजगरः

AV, etc infested by serpents ससर्प mf (आ) n MBh

'Kadru's son' a serpent कद्रुजः कद्रुसुतः L, कद्रुपुत्रः

Hariv a kind of serpent आग्नेकः Suśr , अमोरणी L , ~~अमोरणी~~

अजुनी AV 2.24.7 , अक्षमालः L , भालिगी (NBD)

AV 5.13.7 , उकगूला AV 5.13.8 , कङ्कपवन् AV, ककुदः

ककुदम् Suśr , कन्दलान्तः L , कुर्कुराहि m L ,

क्षीरिक्: Suśr 5.4.35 , खण्डफणः Suśr , गवेधुक्.

Suśr 5.4.32 , गोधूमक्: Suśr 5.4.34 , गौराटिक्: Suśr

5.4.35 , घोसणः L, घोणक्: Npr, घोनसः W,

पेद्रक्: Suśr 5.4.34 , ज्योतिरयः mfn Suśr 5.4

लन्तुक्: Suśr , दिव्यक् , दिव्येत्तक्: Suśr ,

द्विमुखादि m द्विमुखोरणः L , पद्मः Suśr,

पर्यङ्गभोगि

पनसः Suśr , परिस्पे: Suśr , ~~परिस्पे~~

m MW , पुण्डरीक्: L , पुष्पक्: Suśr , पुष्करः L

पुष्पपाण्डु m Suśr , पुष्पशकलिन Suśr , महाकपोतः Suśr,

महाकृष्णः Suśr , महापद्मः Suśr , महाशिरस् m

Suśr , मालुघान L , विलेगी AV , वृक्षेश्वरः Suśr

वोहिलकः Suśr , शोकलः (scil मणि) AitBr ,

सणः

~~सणः~~ L knowledge of serpents, etc देवमनविद्या

ŚBr, ChUp a lake ~~inhab~~ inhabited by serpent-demons

नोगहदः R like a serpent व्यालवत् ind 'lord

of serpents' i.e. Śasha महोच्चरः L a Nāga or

serpent दग्धिषः W a Nāga or s. demon नागः ŚBr,

MBh, etc N. of serpents शैरभक्तः AV of Ananta (ser-

pent-king) द्विजराजः L Pisācas, ^{s.} ~~serpents~~ and Rākshasas

पिशाचोरगाक्षसाः m pl Nal the race of serpent demons.

collectively नागलोकः MBh, Hariv, etc relating to

serpents सर्प ^{or ३} mfn , नाग mf(मृ,)n MBh, etc

a s. as the sacred thread नागचतुष्पवीतम् 'serpent-born'

(red lead, tin) नागजम् L a s.-chief नागपति m

MBh , नागेन्द्रः MBh, Suśr , नागनाथः Inscr ,

नागलोकपाले m hP , नागनायकम् Rājat 's.-daughter'

(a young female serpent) भुजगात्मजा MBh a s. demon

सपः (ifc f आ) RV, etc , भुजगः (ifc f आ) MBh

Kāv, etc, भुजंगम् Kāv, Suśr , भुजंगमः Kāv,

Suśr , भोगवत् mfn Suparṇ, भोगिन् MBh, Kāv,

etc , पद्मगः (ifc f आ) Suparṇ, MBh, etc the s.

demon Piṅgala पिङ्गलनागः (IW 153) s. destroyer

भुजंगभोजिन्

नागान्तकः L 's.-eater' भुजंगभुज् , भुजंगभोजिन् , ^

m L , (Garuda) पद्मगभोजनः MBh , (an ichneumon)

भोजिभुज् m L a s. foe' (N. of Garuda) नागारि

m Rājat, Pañc 's.-killer' (N. of Garuda) पद्मगनाशनः

Hariv 's.-eater' (a peacock) भुजंगभोजिन् m W 's.-foe'

(a peacock) भुजगारि m Hariv the s. killing horse of

Pedu पैदः (scil. अश्व) RV a s. king नागराज्

m MBh, नागराजः MBh, also नागराजन् , नागदेवः W,

पद्मगरजः MBh , पद्मगेन्द्र पद्मगेधरः MBh , (N. of

Anant) भोगीन्द्रः भोगीशः L , (a large serpent)

भुजगेन्द्रः MBh s.-like भोजेज् mf(ई)n Kām, नाग-

mf(अ or ई)n MBh, etc a s.-like animal विहृत् f

VS a s. k like being अनुसपेः ÄV a s.-like woman

योषिस्पर्ति MW s.-maid , भुजगी MBh, Kāv, Kathās,

भुजंगमा MBh , पद्मगी MBh, R, etc 's.-mother'

(N. of Surasa) नागमातृ f R a s. nymph भोगिनी

R , भोगवती MBh , भुजंगी MBh, Kathās a s. of

Pātāka सुग्रीवः (ifc f आ) W the s. of the sky अहि

m RV s. path ~~नागवती~~ नागवती f Var 's.-prince' (N. of

Virūd~~h~~) नागाधेयः L 's.-foe' (N. of Garudā) पद्मगारि

m Hariv a s.'s hood कोटापः L 's.-sister' (N. of

the goddess Mansā) नागभागिनी Brahmap 'the serpents

joy' (N. of a Buddh play ascribed to king Harsha) नागानन्दम्

नागानन्दीयम् s.-spell नागदमनी L, नागपत्रा Bhpr 's.'

tongue' भुजंगजिह्वा L , (a species of creeper) नागजिह्वा

L , (N. of two plants) फणिजिह्वा , फणिजिह्विका L

a s. virgin नागकन्यका (L), नागकन्या (Kārand)

a s.'s voice सर्पवाणी Pañcat (a s.) that has lately

cost its skin निर्मुक्त mfn MBh the s. Vāsuki

वासुकेय L 'Śiva compared to a s.' शिवभुङ्क्ति (ibc)

surrounded by serpents नागिन mfn Hariv to the

state of a serpent सर्पसात् kind MW treating of the

large s. (as a chapter of the MBh) आजगर mf(ई)n

a vicious s. दुःसप्तः Kathās wearing a great s. as a

bracelet (said of Durgā) महाद्विचल्य mf(आ)n MärkP a

woman like a s. वनिताभोजिनीMW the world of s. demons

(called Pātāla and thought to be under earth) नागलोकः

MBh, Hariv, etc a young female s. भुजगलम्बिता MBh a

young s. demon नागपुत्रः Pañcad a young s. nymph

भुजगकन्या Mricch. ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~

to be changed into a serpent demon नागीभू Rājat

to become a s. सर्पोभू , सर्पोभवति Kathās ,

सर्पसात्प्रपद्य Bhaṭṭ to become a s. king भुजगराजाय

Nom भुजगराजायते Vās , नागराजाय Nom नागराजायते

Vās.

serpentine adj औरग

MBh, Naish - नाग

f(अ or इ) MBh, etc - हाम RV.

serrated adj अनुकम्प

Serratula anthelminthica n ऐन्दवी L - चन्द्रप्रभा

चन्द्ररेखा चन्द्ररेखा L, चन्द्रा L, चान्द्रा L

पूतिफला पूतिफली L - वसुवर्द्धिका L - ब्रूलोत्था W,

ब्रूलोत्था L.

the plant Serratula anthelminthica कान्तिदा L,

(वाक्कुची, काम्बोजी L.

serum n जारसीका Car, Bhpr - रसः. (ifc f

आ) L - सौम्यः W - चमरारः चमाम्भसू n L -

आहारसम्भवः L.

serum of flesh आर्य-कर. L the s. of the flesh

(considered by some as distinct from that of the bones, by

~~index~~ others as the same) जरा VS, etc, ज३॥.

servant n I सेवकः R, VarBrS, Kājat, सेविन

mfn (only ifc) Kālid, Kir, VarBrS, सेवितृ mfn Mālav,

4.12 , सेवाजनः VarBrS - भृत्यः GrS, Mn, MBh, etc,

भृत्यः Mn, MBh, etc, भृत्यजनः Kāv, भरतः L.

-भरण्यभुञ्ज L, भार्यः TS, Br, Hariv - दासः RV,

AV, Mn, etc, दासजनः Kālid, Kathās, etc, दाशः L -

चारिकः

विह. रः (Pāṇ 3.2.21) MBh, R, etc - अनुचरः - परि

MBh, परिचारः ŚBr, Suśr, परिचरितृ m ChUp, परिचा रण.

ŚāṅkhBr, परिचारः MBh, अभिचारः L - प्रेष्यः MBh,

Kāv, etc, प्रेष्यः Prab, प्रैष्यः Mn, R, प्रैष्य

mfn (with जन) AV, प्रैषकर mfn Āpast, प्रैषकृत

mfn Vait, परिप्रेष्यः MBh 4.32 (पारेप्रेष्यः) - चेटः

Mṛicch, Kathās 6.127 (irc) Sāh, चेटः MBh 2.70.7, Sch

, चेटकः Bhartr 1.91, Kathās 6 & 71 (irc) Hit, चेटः

L, Sch, चेटकः L, Sch - उपजीवक mfn Kathās —

पादोपजीविन् mfn Divyāṭ, जीवकः L - अनुमोज्य

mfn Śāk , नियोज्यः Śāk, BhP , प्रयोज्य mfn Sarvad —

वेतनभुञ्ज् m Pañcar — आश्रितः Kum, Hit, Yājñ,

etc, समाश्रितः Rājat , संश्रितः Mn, MBh, etc, संश्रयिन्

mfn Kām , पराश्रित mfn Hit — कर्मकृत् m Rājat, Kām,

etc, परिक्र्मिन् m ŚrS, Suśr, परिक्र्मिन् m L, परक्र्मिन् ^{निरतः}

Var — दासेयः L — पारिपायिकः (with or sc. नर) MBh

— ब्रह्मण्यकः W — पुरुषः Mn, MBh, etc — उपस्थायकः

Buddh, उपस्थायिकः Nāṭyaś , उपस्थात् mfn Car — आशा ^{करः}

R 4.9.4, etc — उपाराक् mfn Kaus, Kathās — परिवारिकः

Divyāv पुंस m BhP — परान्नभोजि^न/m L — अनुग mf

(आ)n.

II अरति m RV — अनुयायिक mfn Comm on Pāṇ

— उत्पलः PārGr, 3.7.1 & 2, HirGr — कडारः L —

श्रमागत mfn Pāṇcat, etc — गृहः RV 10.119.13 — गोप्

L, गोप्सकः L — डिङ्गुरः L — जन्तु m RV 1.81.9

& 94.5, 10.140.4 — दोस्थः L — नैदेक्षिकः BhP — पदानु-
रागः

W — परजातः L, परपिण्डपुष्टकः Mricch 8. $\frac{25}{26}$, L — पराचितः

L, परिज्वन् m L, परिबेधक mf(इका)n परिवेशक

परिधितः
MBh, ~~परि~~ L — पश्चापिन् m ~~xx~~ TāṇḍBr, Sch — पात-भूत

m W — पारिकुटः AitBr (Sāy), पोटकः KātyŚr, Sch —

प्रकृतिपुरुषः Megh — प्रातिसरः L, प्रातिकर्मिन् ~~mf~~ mfn

MBh — भटः VP, Kāvyaḍ, भटितः L, भडितः Un

1.55, Sch, भुजिष्यः Caṇḍ, Divyāv — लाकुटिकः Pañcat

(लाकुटिक), लाडिकः लाडीकः L — लण्टः L

- विधिकरः विधिकृत mfn or m BhP - विभु or

(Ved.) विभू m L, विषः RV, विष्टिकृत m

विष्टिकरः VarBrS - विष्टिकु m L.

not a servant. अभुजिष्यः अभुजिष्या a bad s.

कुभृत्यः Pañcat, लिभृत्य Hit belonging to a

s. आनुयात्रिक mfn a body s. पाश्वनिचरः Ragh the

condition of a s. विदुरत्वम् Pañcat, प्रेक्ष्यता Mn,

प्रेक्ष्यत्वम् Mn, MBh, प्रेक्ष्यभावः Mālav, परिजनता

Kir 10.8 dispute between master and s. स्वामिपालयोः विवादः

(exceptionally स्वामिपालयोः विवादम्) IW 261 a

domestic s. गृहकर्मकरः Pañcat, गृहकर्मद्वाराः Bhartr̥ 1.1

the duties of a s. सेवाधर्मः Bhartr̥ a female s.

दासी AV, ŚBr, Mn, MBh, etc , चेटी R 2.91.62,

Śak & c, चेटिका Kathās 4.12.52, चेडी L, Sch ,

चेडिका L, प्रेय्या , प्रेय्यनधू f MBh , प्रैय्या

Mn, R , चिडिका Pāṇ 3.2.21, Vārtt, चिडिका MBh

4.463, BhP, Kathās , 3-आशाकरी Śak , हज्जा L,

(a faithful) ~~विष्णुदेविका~~ वयस्येका Mālav, सेवाविलासिनी

Nalac , वशानुगा MW , कुमारिगा VarBrS ,

(bringing the water-jar) कुटकारिका, गोरुका L ,

पोटा L , प्रतिसरबन्धा L , पोटा L, सैरद्विका

Dhūrtan a female s. of the house गृहमाजिनी BhP 10.

83.11, ~~संचारिका~~ a female s. to whom is entrusted the

principal care (or money matters, etc.) संचारिका ग्रन्थहारिका L

a female s. who bears perfumes behind her mistress

गन्धहारिका

विचारिका L a female s. who looks after the garden

विचारिक.

and the various divisions of the ~~xxx~~ house संयुक्ता L

a good s. सद्गुणः Kathās a hired s. भृतिकर्मकरः

ApGr, Sch, भृतिभुज् m L a hired female s. पण्यदासी

Das a hired s. दशभूषकः a kind of domestic. (in

the castesystem born from a Dasyu and an Ayogavi) सैरन्ध्रः

Mn, MBh, etc a kind of s. (engaged under particular

conditions) उपधाभृतः L a king's s. राजभृत्यः R,

Rājat , राजप्रेष्यः MBh a male s. वशानुगः MW

a man of one of the three superior castes who has become a

~~s.~~ s. to a Śūdra सूद्रेप्रेष्यः W a man s. परिचारिन्

m TāṇḍBr, MBh, etc 'not behaving as a s.' अभृत्यात्मन्

mfn Kād 'not the state of a s.' अभौजिष्यम् Suparṇ

the office of a s. वैकर्म्यम् BhP 3.2.22 , आशाकरत्वम्

Vikr an old s. चिरसेवकः W , मूलम् (मूलः)

8 अध्यादि ifc f आ or इ) MW , जरदासः

ĀśvGr 4.2.18 an old s. in a harem इन्द्रानावृद्धः (with

जन) Vikr a particular sort of s. मुदितः R

royal s. राजभृत्यः R, Rājat , राजपुंस m Var,

राजपुरुषः MBh, Kāv, etc, राजपुरुषः Kathās, HPariś

s. by birth गर्भचेतः Rājat 3.153 's. class' (the whole

number of any one's servants, household) भृत्यवर्गः MBh

a s. doing his work दारिद्र्यकरः Ap a s. from childhood

मृत्युः Kathās a s. in a judge's court (charged

with cleaning and keeping it in order) शोधनकः Mricch

the s. of a community ग्रामपेक्ष्यः MBh 12.2359, ग्रामभूतः

the s. of a great man वेत्तधारिन् m Pañcad the s. of

a king राजाधीनः Āpast a s. of all work यत्किञ्चिद्

L s. of any kind (who is not a slave, W) कमन्कर

mf(इ)n MBh, Bh², Pañcat, etc 's. of death' (sickness,

disease) मृत्युमृत्युः L the s. of him तत्पुरुषः KātyŚr.

शिवः

7.1.8 the s. of a king श्रुत्यः a s. of Śiva शिवःSinhās a s. of Soma रोमयुक्तः ĀśvGr a s. of the godof death कालयुक्तः VarBrS, कालवारः (with Jainas)a s. of the twentieth Arhat of the present Avasarpinīवक्रणः RV, etc a s. of Varuṇa वक्रणयुक्तः ĀśvGra s. of yama यमानुचरः BhP , याम्यः (नर orयुक्त or दूत) ShaḍvBr, ŚāṅkhGr, MārKP a single s.परिजनः Kālid, Kathās, Pañc the state of a s. प्रेष्यता

Mn, प्रेक्ष्यत्वम्

Mn, MBh, प्रेक्ष्यभावः Mālav the

state of a female s. प्रेक्ष्यत्वम् Rājat the state of a

s. इन्द्रता इन्द्रत्वम्

Mn, MBh, Hur the stateof being a female s. केमकरीभावः Kathās a title oflaw treating of disputes between the master and a s. whohas broken his agreement अभ्युपेत्या इन्द्रशूना Comm on Yājñ 2.182, Seqq. an upper s. महाशूनाः Kauś a very humble(lit. 'an atom of a) s. श्रुत्यपरमाणु Hcart Yama's s.

यमकिंकरः MārkaP, Pañcat , यमयुक्तः ĀśvGr, BhP,

यमभटः AgP , यमपालकः Kāraṇḍ, यमपालयुक्तः

Kāraṇḍ.

to become a servant भृत्यीभू भृत्यीभवति

Rājat to behave like a s. भृत्याय Nom भृत्यामते

Kathās to cause any one to work as a s. कर्मकारापय Nom

कर्मकारापयति SaddhP to be suffered or put up with

(said of a s.) धाम्य mfn Pañc.

* servants n I परिजनः (ifc f आ) MBh, Kāv,

etc — भृत्यजनः Kāv — सेवामात्यः m pl MānGr — प्रैष्यजनः R

(collectively) प्रैष्यजनः Mn, Nal — इभः RV(BRD).

attended by servants सभृत्य mfn MW, साकीकर

mfn MBh , सप्रेष्य mfn MBh best of s. सेवकोत्तमः

MW, सेवकोत्तमा, ~~the best of~~ पुरुषोत्तमः Kāv belonging

to one's ~~servants~~ s. इभ्य mfn RV 1.65.7 (BRD)

collectively 's., slaves, bondsmen' विष्टि f (wealth)

~~XXXX~~ connected with a multitude of s. दासप्रवर्ग mfn RV

1.92.8 dependant people i.e. s- निष्कलोकाः m pl Rājat

7.114 having many s. भृत्यशालिन् mfn W having many

slaves and s. बहुदासपुरुष mfn ĀpŚr, बहुदासपूरुष mf

(आ)n TBr one whose s. are cowards भीकृन्जनः MW,

भीकृन्जनः MW s. and wives दासभार्यम् n sg ChUp

7.24.2 a train of s. प्रेष्यवर्गः R the whole collection

of s. दासवर्गः Mn the whole number of any one's s.

भृत्यवर्गः MBh ~~prock~~ with (the assistance of) s.

सभृत्य mfn MW women and s. स्त्रीभृत्याः m pl MW.

serve vb I सेव् cl 1 सेवते (rarely

सेवति) Mn, MBh, etc - निषेव् निषेवते (acc)

Mn, MBh, etc, संसेव् संसेवते MBh, Kāv,

etc, उपसेव् उपसेवते MBh, Mn, Kathās, etc,

आसेव् (rarely P) आसेवति, आसेवते, प्रतिसेव्

प्रतिसेवते Sāy on RV 3.33.8, समारोन् समारोवते

MW, सेव् caus सेवयति Hit - परिचर् परिचरति

(acc, rarely gen) RV, etc, उपचर् उपचरति ŚBr,

MBh, Mṛicch, Daś, etc, सम्परिचर् सम्परिचरति

BhP, उपाचर् उपाचरति RV, MBh 2.408 - शु

desid कुशूषते (Pāṇ 1.3.57, ep. or m.c. also कुशूषति

pass कुशूष्यते) Mn, MBh, etc - उपजीव् उपजीवति

MBh, BhP, Śis, etc - भेज् cl 1 Ā rarely P MBh, Kāv,

etc, सभाज् cl 10 सभाजयति (rarely सभाजयेते) MBh

Kāv, etc — उपास् उपास्ते RV, AV, VS, ŚBr, MBh,

etc, उपरथा उपतिष्ठति, उपतिष्ठते MBh, Kathās, etc,

रथा cl 1 (m.c. also P) तिष्ठते RV, etc, पयुपस्था

पयुपतिष्ठति MBh, R — उपकृ (by Pāṇ 1.3.32) उपकुरुते

ŚBr, Rājat, etc, प्रकृ प्रकरोति, प्रकुरुते, प्रकृणोति,

प्रकृणुते etc Bhaṭṭ.

II अनुप्रभूष RV 9.29.1 — अरं कृ (with or

without dat) RV --- आभूष आभूषति RV ---

ये
उपसंक्षि उपसंक्षयाति, उपसंक्षि MBh 13 - दशस्य Nom

दशस्याति RV - द्रवस्य Nom द्रवस्याति - परिभूष

परिभूषति RV - परिगम् caus परियप्रयाति Say

- परिबिष परिबेधाति MBh - प्रतिजुष

प्रतिजुषते RV - प्रतिभूष प्रतिभूषति RV -

वन् cl 1 (Dhātup 13.9.20, 19.42) वनाति (Ved also

वनेते) cl 8 (Dhātup 30.8) वनोति, वनुते Dhātup -

विष् cl 3 विवेष्टि (only RV, here and ep. also

cl 1 वेष्टति) RV, ŚBr — संश्रि संश्रयति, संश्रयते

MW , सच cl 1 (Dhātup 6.2) सचते (in RV also

सचाति सिष्कति) RV, AV, VS , सप् 1 सपति

(and सपते) RV, TS, VS , सप् caus सापयति RV

7.43.4.

III अम् अमति L - केव् cl 1 केवते

Dhātup 14.39 , रेव् Dhātup 14.37, सेव्, गेव् cl

मेवते Dhātup 14.31 , मेव cl 1 मेवते

Dhātup 18.32 , मेव cl 1 मेवते Dhātup 4.38 - मगध्य

Nom मगध्याति Siddh - मेव cl 1 मेवते Dhātup

14.34 - मेव cl 1 मेवते Dhātup 14.33 - लेप्

cl 1 लेपते Dhātup 10.11 - वात् cl 10 वात्ताति

- शीत् cl 1 शीत्ताति Dhātup 15.16 .

to be ready to serve any one with संक्षु संक्षारयाति

संक्षारयते (gen) (instr) Kārāṇḍ to s. a god दात्र

cl 1 दाशति, दाशते (dat or acc) with (instr)

RV 1.68.6, 7.14.3, etc, 5.41.16, 8,19.4 to s. as ३५५५

उपकल्पते R 5.25.21 to s. for भू cl 1 (Dhātup

1.1) भवति rarely भवते RV, etc, पत्

cl 4 (Dhātup 26.50) पत्यते (dat) RV, प्रवृत्

प्रवर्तते (ep. also प्रवर्तति) Sarvad, संवृत्

संभवति (dat) Lalit s. to अनकृष्ट अनकल्पते

(dat) BhP, Sarvad- to s. together समुपास् समुपास्ते

MBh, Mricch, Ragh to s. with उपर-या उपतिष्ठति,

उपतिष्ठते MBh, Ragh, Daś, etc.

to be served सेव pass सेव्यते MBh ,

परिचर caus परिचारयते ŚBr, KathUp , परिविष

pass परिविष्यते MBh .

to endeavour to serve उपश्रक्त desid उपशिक्षते

MBh to s. attentively सापग Nom सापयति RV, AV

served adj I सेवित , निसेवित

Mn, MBh,

Kāv, etc , संसेवित , समासेवित W, संनिषेवित MBh

कृतोपचार - सभाजित MBh, R, etc - भक्त (ifc)

W - क्षित W - उपासित - जुष्ट (RV 9.42,2,

RV, Pāṇ 6.1.209 f) W.

II वीजित W - वारिवस्थित L.

faithfully served संवाराधित Hit s. for a

year संवाराधित ŚBr s. aut (as a food) उपहत

well s. (as a king) सुरोवित Hit , सुधित RV

not to be s. उरोव्य Pañcat, Kathās to be s. सेवतीय

Hariv, BhP , सेव्य R, Kālid, etc , निषेवजीय

W , संरोव्य Pañcar , परिचरजीय Kull ,

परिवारितव्य Bhartr, परिवार्य ChUp, MBh, Hariv ,

परिवार्य W , कुशूव्य R, Kathās , पर्युपार्य

Jātakam , उपरशानीय Pāṇ 3.4.68 , परिहाय MBh,

R, etc , सचनीय MW , साच्या RV 1.140.3

to be s. up. ਪਰਿਭੋਗਤਾ (Kull) ਪਰਿਭੋਗਤਾ (MW).

having served ਤਪਾਦਤਾ ind p.

serving ਤਪਾਦਤਾ ind p Mn 10.121.

one whose business is to serve आपराधान mf (र) n

Gana खानादे Pān 4.4.62 one who serves food

राशनाजनः MBh one who s. out (food) उपहृष्ट mfn

Mn 5.51 ready to serve आरमणर mfn RV 6.17.10.

service n I रोवा Mn, M^h, etc, सेवनाम्

Mn, MBh, etc, निषेवा BhP, रोविता MarkP, उपरोवनाम्

पाद
MBh, ~~प्र~~सेवनाम् पादरोवा Kāv, परिचया MBh,

Kāv, etc, परिचारः MBh, परिचारः Hariv, उपचारः

Heat 1.111.2, seqq, उपचारितान्या - इक्षूषा Mn, MBh,

etc, इक्षूषणम् MBh, R, etc - दोसगम् ŚBr, Mn, etc -

परिजानता Kir 10.9 -- उपरासनम् उपरासना. Āp,

Gaut, Mn, Yājñ, etc - अन्वासनम्, पशुपासनम् Kāraṇḍ

(also पञ्चपाशोऽपि Divyāv) — सञ्ज्ञा गन्तु R, Kālid, Śis (the

act of doing) — उपकरणम् Pañcat, Sāh, Subh, etc, उपनिषत्

Mn 2.149, Rājat, चक्रम् Śak, Sarvad, etc — उपकारः

— हितम् हितानि (n pl) Mn, MBh, etc — उपिष्ट f

RV 1.10.12, 7.33.4, 10.114.1, AV, TS 1, ŚāṅkhŚr, Lāṭy .

II उपसृष्टम् f RV 7.29.3 — उपसृष्टि L उपसृष्ट

f RV 2.6.1 — कनिष्ठिका VCāṇ — कनिष्ठि f L — उपसृष्टम्

BhP 3.1.44 — देलना L — केशः L — परिविष्ट f RV

— परिसर्या W - परीष्टि f L प्रसादना L गीक्षा

L - नरिबस्या RV, Kāv — निष्टि f MBh, R, Inscr

(ifc also निष्टिका), नेषणम् RV, नेषणम् MānGr -

नैम (ifc f आ) RV, AV, ĀśvGr - रुमम् Kāv,

VarBrS, Kathās — एतादा L - राजकुलपाम् ~~Sāh~~ Sāh,

रो f L.

being in king's service राजपौकषिन् mf(इ)n MBh

being in the s. of a hostile prince राजसेविन् mfn Mn

7.188 ^{शूषा} breach of contracted s. अभ्युपगच्छति & Comm on Yājñ

2.182 seqq doing a s. हितकारिण mfn Āpast, R, Rājat,

etc, हितकर mfn R, VarBrS, हितकारक mfn Pañcat,

हितकृत् mfn VarBrS, BhP, Kathās, etc doing a s.

उपकारक mf(इका)n, हिताशायिणी mfn Rājat 'engaged

in s. for another' (a servant) परकर्मनिरतः Var a feigned

s. मिश्रोपचारः Hit fond of s. रोलाभिरता mfn

VarBrS a former s. प्रथमसुकृतम् MW friendly s.

अन्योक्तम् MBh, Kāv, Bar intending to a s. उपपत्तिः

mfn Kathās, Bālar intent on s. उपचार पर mfn mutual x.

services अन्योन्यकृतम् Śak one who has formerly

service
done a x. to another पूर्वोपकारिन् mfn MBh one who has

चरः
rendered a s. कृतोपकार mf(आ)n pretended s. मिथ्योप

Hit rendering a s. प्रेषणम् MBh, Ratnāv, (प्रेषणानि)

repeated and devoted s. अनुशीलनम् returning a s.

प्रत्युपकारः MBh, Kāv, etc royal s. राजकर्मिन् n Mn

7.125 , रा.प्रेष्यम् MBh s. done कृत्तम् MBh 5.1692,

Pañcat s. for another परकर्मिण n Kām s. in return

प्रातिप्रेष्यम् MBh, Ragh s. of a Brāhman master रोला निप्रत

Mn 10.123 the s. of a master रत्नामिरोला W s. of ano-

ther परसेवा Kathās , परप्रेष्यत्वम् Mn 12.78 s.

of princes नृपसंश्रयः W s. of the gods देवभक्ति f

Sinhās , मेधासाति f RV, Comm (not in Sāy) s. of the

great महत्सेवा MW s. of the twice born (by Śudras)

विशेष W skilled in s. सेवादक्ष mf(अ) n Mālav

wholly devoted to the s. of others परोपकारैकरस्मिन् whose

s. has been beheld दृष्ट भक्ति mfn Megh willing s.

शुद्धि f RV.

to be in the service of सेवां कृ with gen to be at

the s. of शु caus of desid अकुरुयति (acc) Kull

on Mn 2.243, ~~प्रतिकल्प~~ प्रतिकल्पते (acc) ŚBr

to be of s. by उपस्था उपतिष्ठति, उपतिष्ठते MBh,

BhP, Ragh, etc to be of s. to ३३-७१ cl 7 (Dhātup

29.17) भुजति (acc) RV, TS, Br, Up to be of s. to

another उभकारे वृत् R * 'to be taken s. with' (a master)

समाश्रयणीयः Rājat to do a s. to any one दार

caus दारयति (acc) (gen) (Pāṇ 6.4.92, exceptionally;

दायते Rājat 4.543) Rājat 4.543 to enter upon s.

भुत्सीभू भुत्सीभलति Rājat to render s.

देशरग Nom देशरपति RV to take into one's s.

३५८११ (only Ā Pāp 1.3.36) one to whom s. is to be done

३५८११ mfn Nir a s. is to be rendered to ३५८११

(gen) R (B) wishing to be of s. to ३५८११ (gen or

comp) mfn MBh wishing to do a s. ३५८११ mfn

Kathās, Bālar.

serviceable adj सा० य० क० BhP, Pañcar, सा० य०

f(आ०) MW - प्रयोगजननत् Susr - उपयुक्त - योग्य

KātyŚr, MBh, Kāv, etc.

serviceable to creatures सर्वभूतहित Kāv 's. to

a master' (a house) स्वाग्र्युपकारकः W the state of being

३. औपराधय्यम् •

to be serviceable by उपर-शा उपतिष्ठति, उपतिष्ठति

MBh, Ragh, Daś, etc.

serviceableness n साधकत्वम् (Kāśikh) साधकत्वम्

(Sāh) MW.

serving adj I सेविन् (only ifc) Kālid, Kir,

VarBrS, सांसेविन् (ifc) Cat, उपसेविन् ifc Mn,

R, Kathās - सेवाश्रुत् R - परिचारिन् MBh, Hariv, etc

उपचारिन् - उपश्रुत् TBr, etc - उपसीन्, उपराब्ध

Kaus, Kathās — कौस ifc (loc, gen, acc or comp) MBh,

Kāv, etc — काव्य RV — ३५२१४ AV, VS 30.9 — २११

f(कृ) (as a worshipper) अरुण RV.

always serving others नित्यसेवक Pañc s. an enemy

शत्रुसेविन Mn 7.186 s. for उपचारिक ifc MBh

4.1621 , उपगत Kir 6.26 s. for an oblation

देवयजन f(कृ) AV 10.5.15 s. for that तदर्थ

Jaim 1.2.1 s. the gods देवग्राणि MBh , देवयज्ञ RV,

दाक्षर RV, AV, VS s. the gods for a beverage

देवपान mfn RV, AV s. the purpose पुत्रोत्पत्ति

Bhpr, (in med.) ~~xxxx~~ प्राप् Suśr.

serving n संसेवनम् MārkP, समारोचनम् W

परिचरणम् Kauś, GrŚ, MBh, उपासनम् उपासना

Āp, Gaut, Mn, Yājñ, etc - पशुपश्यानम् R - इतिउत्तम् MW

- से m and f सि n L.

anything serving for turban उष्णीषभाजनम् ŚBr 3 s.

another अनुवर्तनम् s. a spiritual preceptor आचार्योपासीत नम

s. for भोजनम् (ifc) s. out food उपहरणम् s. up

(food, etc.) निीक्ष m RV 1.183.4, etc the state of

being liable to be served सेव्यत्वम् सेवाता & Kāv, Rājat, Sarvad

the state of being worthy to be s. सेव्यता सेव्यत्वम्

Kāv, Rājat, Sarvad being s. सेव्यमान mfn 'readiness

to serve' ((generally personified as) a goddess protecting the

the worshipers of the gods and pious works in general)

अरमाणि f RV.

servile adj ल३ f(आ) L. 33384

servile condition ल३ ल३ Mn, MBh, Pur.

servitude n स्वश्रुति, स्वजीविका L - दास्यम्

ŚBr, Mn, etc., दासता Venis 175, Kathās 72.34, दासभावः

MBh, दासत्वम् MBh, R - इन्द्रता इन्द्रत्वम् Mn, MBh,

Pur - भृत्यता भृत्यत्वम् Kāv, Kathās, Pañcat,

भृत्यभावः Ratnāv - कंकयम् Bhp 3.2.22 - प्रैष्यम्

Mn, R, Var ५ प्रैष्यम् Yājñ, प्रैष्यता Mn, प्रैष्यत्वम्

Mn, MBh, प्रैष्यभावः Malav, प्रैष्यभावः Kum - भौजिष्यम्

Suparn.

implying servitude प्रेष्य संयुत mfn Mn 2.32 a

state of s. मृत्याभावः MW.

sesamum n देवर्षिपितृवल्लभः Gal - पितृतपजाम् L

- पूतधान्यम् L - सुबन्धः L - स्नेहरङ्गः L -

होमधान्यम् होम्यधान्यम् L.

barren sesamum षण्ढतिलः MBh belonging to grains

of s. आनुतिलम् mfn Comm on Paṇ ^{black} black s. स्वधाग्निः

L, तिल the blossom of the s. वज्रम् L, वज्र + पुष्पम्

L, ताम्रवर्णी W conformable to grains of s.

आनुतिलम् mfn Comm on Pāṇ consisting of s. seeds

तिलश्राव mf (२) n (Pāṇ 4.3.149) Hcat 1.6.182 & 7.37

eating s. grains तिलश्राव mf n Baudh the flower of

s. श्रुतिश्राव f W ground s. पतलम् Hariv, Var,

Susr, etc grown with s. तिलम् mf n Pāṇ 5.1.7 & 2.4,

तिलम् mf n Pāṇ 5.2.4 a lump of ground s. पतलम्

Siraup

Siraup offering s. oblations तिल होभिन् mf n Hcat 1.8

one

297 who who on certain festivals performs six acts with

Tila or s. चर्तिलिन् mf n Hcat, Tithyād prepared from

s. seeds (Tila)

तिल

mfn AV 4.7.3s. and beans

माम तिल

m du

TS,

माषी

तिलाम

s. cake

तिलाम

तिलाम

L

a s. cow (presented to Brāhmans) तिल होमः f MBh 13.64.35 & 71.40, तिल होमः MBh 3.84.87 a s. dish

तिलोदकम्

ŚBr 14.9.4.16, Kauś 138

a s. field

तिलाम

Pāṇ 5.1.7 & 2.4

, तिलाम

Pāṇ 5.2.4

s. growingspontaneously

आरुचः

L s. oblation

तिल होमः

suited for s. cultivation

तिलाम

mfn Pāṇ 5.1.7 & 2.4

white s. तेलपिन्ना Npr wild s. तेलकः L , सारिल

TS 5.4.3.2, ŚBr ~~11~~ 9.1.1.3, KātyŚr 18.1.1 'wild s. grow

ing in a forest and containing no oil' (anything which

disppoints expectation) अरण्येति लकाः m pl Pāṇ 2.1.44,

Sch & 6.3.9, Sch s. flower तेलपुष्पम् Kuval 224 s.

grain ह्रस्वधान्यम् L together with s. grains सारिल

mfn Cat s. leaf तेलपत्रम् W s. oil तेलम् AV 1

7.2, Kauś, Gobh, Mn, etc (ifc Pāṇ 5.2.29, Vārtt 4, Pat,

ifc f आ Kum 7.9) , तिलतिलम् (Pāṇ 5.2.29, Vārtt 4,

Pat) Suśr 1, 4.31.2 the s. plant तिलफलः; Npr, अतिलः

-- पापिष्ठाः L -- सारासः L s. seed तिलः AV,

VS, ŚBr, etc , तिलकणः Bhartṛ (तिलरवालि) ,

अतिलः, दोहिमम् L in pieces as small as s.

seeds तिलशः MBh, etc made of powdered powdered s.

seeds पातलः mf(इ)n Suśr made of s. seeds

तिलमय mf(इ)n (Pāṇ 4.3.149) Heat 1.6.182 & 7.37

Sesamum indicum n. तिलकः AV, VS, SBr, etc,

रु

रु रक्तः L, पांशुः L.

Sesbana grandiflora n. सरसुहृदः (car, Sch)

सरसुहृदः (L) MBh, लक्ष्मणः. सरसुभृदः L, लक्षः

(लक्ष) L - शाकभेदः (only L), ब्रह्मलक्ष्मणः W

-सुरेष्टः W.

the plant Sesbana grandiflora कोपवेरिन् m Npr the

tree S. grandiflora अनाले m.

Sesbania aegyptiaca n जंगनी L, बैजगनीका L,

बैजगनी L - जैत्री L - तकीरी (g. गौरादि)

Suśr 1.6, तकीरी f Suśr 6.17.49 - अपराजिता

हरिता L.

- जया L - मोरा L - बिजया - सूक्ष्ममूला L.

the plant Sesbania aegyptiaca शिवास्मृति f.

शिवानी L , (commonly call Jayantī) आयुधधर्मिणी L.

session n सेंसद f RV, etc , (a great Soma

sacrifice) सत्रम् RV, etc , समास्या MBh, R.

the session of an assembly सभापरिषद् f MBh.

set vb अरतम् इ अरतं गम्. अरतम् या RV,

AV, etc. , अरतम् √ अग्नी MBh 1.1797 (as sun) लब्ध

cl 1 (Dhātup 10.15) लब्धते (m.c. also लब्धति) MBh,

Kāv, etc, (as sun) अवलब्ध अवलब्धते MBh 4.1040,

विलब्ध विलब्धते (rarely P) MBh (as the

sun) — प्रतिष्ठा प्रतिष्ठाति, प्रतिष्ठते MBh, BhP — (said of

the sun) अवसृष्ट अवसृष्टति VS 16.7, Lāṭy (as

the sun) उपविश उपविशति Kathās (said of

the day) चल cl 1 चलति Kathās 72.406 , (as the

sun) विगत विगत (rarely P) MBh.

(said of the sun) to set upon any body while any-

thing is not done or performed अभ्यस्त ✓ इ (acc) (acc)

(said of the sun) to s. upon anybody who has not finished

his work अभिनिमुच अभिनिम्रो चति TS, TBr, Kāth

(said of the sun) to s. upon anybody who is not working

अभ्यस्त इ (acc).

cause to set अस्तं नी MBh 3.17330 to cause

to s. अस्तम् नी MBh 3.17330.

set vb I अवस्था caus ĀsvGr, etc, स्था

caus स्थापयति, स्थापयते Āv, etc — समाधा समादधाति,

समाधत्ते RV, etc, संविधा संविदधाति, संविधत्ते

ĀBh, धा cl 3 दधाति, धत्ते RV, etc — प्रतिबन्ध-

प्रतिबध्नाति, प्रतिबध्नाते ĀBh — (snares) युज्

caus योजयति (pass योज्यते) ĀBh, Hit — (a bone or

fig) आञ्छ आञ्छति Susr — निषद् P Ā PV .

II (as a blossom) अभिग्रह् अभिगृह्णाति BhP —

उपसंकृप् caus उपसंकल्पयति ĀBh — निमृच् निम्रोचति

AV, TS, AitBr, Kāth, Tār - मुच् cl 1

मोचति SBr .

to set about उपक्रम उपक्रामति (rarely उपक्रमति)

उपक्रमते Lāty, MBh, Ragh, etc , प्रचत् प्रचलति

(rarely प्रचलते) MBh, BhP, Pānc etc, प्रवृत् प्रवर्तते

(ep. also प्रवर्तति) MBh, Kāv, etc, सम्प्रवृत् सम्प्रवर्तते

MBh, B, etc, — (a work) उपक्षिप् उपक्षिपति Mall ,

प्रचर् प्रचरति (ep. also प्रचरते) AV, Br,

Kātyār , उपचर् उपचरति TS 3.1.6.1, SBr , चर् चरति

cl 1 चरति rarely चरते RV, AV, etc , उपसृ उपसरति

Sankhar, Ch^hp, उपे उपेति PV 2.2.11, AV 9.6.

4, VS, AitBr, SBr , अद् cl 1 अद्ते L , उपकृ

उपकरोति, उपकुरुते R, उपनिषद् P AV 19.41.1,

SBr, Kaus , उपाकृ उपाकरोति, उपाकुरुते VS, AitBr,

SBr 14, Laty, In, etc , उपादा उपादते Hariv, Kum,

etc , उपास्था उपातिष्ठते Sankhar, R, उपप्रे उपप्रेति

RV, A , SBr, Kenop , संशोणंकृ , सम्प्रपद्

सम्प्रपद्यते (in some forms also P) P to s. about ~~upadhyate~~

anything सम्प्रक्रम संस्था सम्प्रक्रमते Bh, R to s. afoot संस्था

caus संस्थापयति Bh, R, Pajāt to s. a going अवतृ caus

अवतारयति to s. aside (as a rule) बाध् cl 1

बाधते ep. and m c also बाधति Pān, Sch, Nīlak, etc,

प्रबाध् प्रबाधते (ep. also प्रबाधति) Pān 7.2.10

Sch , मुच् cl 6 (bhāṭṭap 20.136) मुञ्चति, मुञ्चते

Bh, Kav, etc , तिरस्कृ तिरस्करोति (also तिरः करोति

Pān 1.4.72, 8.2.42) SBr, etc , तिरो द्या तिरो दधाति

RV 12, Bh 1.728, DhP, Sch 3.175 (also pass तिरो दीयते

Sch) , विलङ्घ् caus विलङ्घयति Ragh, Kathās , प्रत्युद्गृह्

प्रत्युद्गृह्णाति Laty to s. at rest रम् (esp. pres

रम्णाति) PV, TS to s. at work व्याप् caus व्यापारयति

17th, Kāv, etc to s. before प्रधा प्रधत्ते RV to s. clear

विशुध् caus विशोधयति Yājñ, Va BrS to s. down

संनिविश् caus संनिवेशयति Hariv, B , विनिविश्

caus विनिवेशयति Hariv, Kāv, Pājat , आसद् caus

आसादयति PV, TS, ŚBr, BhP, etc, निषद् caus निषादय-

ति, निषादयते RV to s. down upon अभ्युपावह अभ्युपावहरति

(acc) sBr to s. fire to सम्प्रदीप caus सम्प्रदीपयति

Bh , उपदीप caus उपदीपयति, Bh, Hariv to s. foot

in पदे कृ , पदे निधा with loc to s. foot on

पदे कृ to s. foot upon प्रतिपद् प्रतिपद्यते

S, etc to s. forth प्रतिपद् caus प्रतिपादयति Bh,

P, etc , (in classical Sanskrit generally) अभिधा

A (rarely P), उद्ग्रह caus उद्ग्रहयति Sis 2.75. Bhatt ,

वृत् caus व्रतयति Bh, Hariv, R to s. forth to the

mind प्रयम् (with बुद्धौ) प्रयच्छति, प्रयच्छते

to s. free उन्मुच उन्मुचति, उन्मुचते

R, Kathās, Pāṇcīt, etc, उन्मुच caus उन्मोचयति

MBh, P, Kathās, प्रमुच प्रमुचति, प्रमुचते

PT, AitBr, MBh, Tāin, विप्रमुच विप्रमुचति MBh, मुच

cl 6 (Dhātup 28.156) मुचति, मुचते MBh, Kāv, etc,

मुच caus मोचयति MBh, etc, प्रविमुच

प्रविमुचति, प्रविमुचते R, उत्सृज उत्सृजति,

उत्सृजते, निःसृज निःसृजति, निःसृजते

RV, AV, रिच् cl 7 (Dhātup 29.4) रिणक्ति, रिङ्क्ते

cl 1 (Dhātup 34.10) रेचति cl 4 रिच्यते

(ep. also रिच्यते) RV, लृट् cl 7 RV, रि, रि

cl 9 (Dhātup 31.30) रिणक्ति cl 4 (Dhātup 28.29)

(रिणक्ति) RV, Br, Grās, रिचति Dhātup 28.111) RV

to s. in (as darkness) प्रसृप् प्रसृपति Kathās, समुत्सृप्

समुत्सृपति Anar, व्यवगाह् व्यवगाहते (rarely व्यवगाहते)

Bh, to s. in motion संचर् caus संचारयति Kālid,

Hit to s. in motion संवह caus संवाहयति, संवाहयते

Had to s. in order इप्क IV, निप्क (BED),

अनुसंष्टा to s. in the ground न्यस् न्यस्यति, न्यसति

Balar to s. off after अनुद्वा TBr to s. off together

समस्या सम्प्रयाति SañhGr, etc to s. on's heart

upon अभिध्ये अभिध्यायते TS, etc to s. on fire

अभिसमिन्ध् BBr, आक्षिप् caus P B, SBr, 3h, V, etc

to s. on foot प्रवृत्त caus 3h, Kav, etc, प्रवह्

caus प्रवाहयति Hariv, P, तत् caus पातयति

(ep. also पातयते) Rajat 5.173 to s. out प्रस्था

प्रतिष्ठते ĀsvGr, ĪBh, Kāv, etc , उशा उत्तिष्ठति,

उत्तिष्ठते RV, AV, ^śBr, Ragh, Śak, Phag, etc , विप्रस्था

विप्रतिष्ठते (r c also विप्रतिष्ठति) ĪBh , उपस्था

उपतिष्ठति, उपतिष्ठते Hariv, Dās , उच्चल् उच्चलति

Kathās , प्रकम् प्रकामति V, etc , प्रवृत् प्रवर्तते

(ep. also प्रवर्तति) ĪBh, R, etc , प्रगम् प्रगच्छति,

(cp. also प्रगच्छते) RV, etc , गम् Ved cl 1 गमति

cl 2 गन्ति cl 3 जगन्ति Ved & class cl 1 (also

ĪBh, etc) जच्छति RV, etc , अभिप्रया ĪBh, etc,

प्रया प्रयाति

RV, etc, या cl 2 (Phatun 24.

1) याति

RV, etc, विनिर्ग विनिर्गति 13h, Kāv, etc,

अहं cl 1 अहते L, अह् cl 1 अहते L,

साध्

ca s

साधयति

13h, Kāv, etc, प्रतृ

प्रतरति, प्रतरते

(Med प्रतिरति, प्रतिरते) RV, ŚBr ,

प्रधाव् प्रधावति , प्रधावते

RV, Śān'hr, 13h, etc,

वह्

cl 1

वहते

to s. out for प्रत्यभिप्रस्था

प्रत्यभिप्रतिष्ठते

13h, निर्ग निर्गति (dat) 13h,

Kāv, etc, प्रवज् प्रवजति

ŚBr, sp, Grsrs, 13h, etc,

गाध् cl 1 गाधते (acc) Bhatt 8.1, 22.2 , प्रत्युद्गम्

प्रत्युद्गच्छति (ep. also प्रत्युद्गच्छते) (acc or

loc) Karand , प्रपद् प्रपद्यते (ep. also प्रपद्यति)

AV, etc to s. out for a battle (to conquer cows) गोषुगम्

Pt 2.25.4, 8.71.5 to s. out from संचत् संचलति

(abl) Hariv, Sak (v.1.) to s. out on a journey प्रोद्यत्

प्रोद्यलति Kathās , विप्रवस् विप्रवसति

Grāns, Mn, Bh , निःसृप् निःसर्पति R to s. out (on a

journey) सम्प्रपद् सम्प्रपद्यते (some forms also p) (acc)

Hariv to s. out on one's way मार्गे with प्रचत्

to s. out together सम्प्रस्था सम्प्रतिष्ठते Pras'p,

Sh, etc , समुच्चत् समुच्चति Das, Malatim to s. out to-

wards उपोत्था उपोत्तिष्ठति SBr 1 , उपोत्सद् P

SBr, लक्ष्मीकृ लक्ष्मीकरोति, लक्ष्मीकुरुते Naish,

अभ्युदयसो अभ्युदयस्य^{ति} (acc) AitBr to s. quite free सम्प्रमुच

सम्प्रमुचति, सम्प्रमुचते GanishBr to s. right अङ्गूकृ

Comm on P'rāt , समाधा समादधाति, समाधत्ते

Sh, Hit , सम्प्रसाध् caus सम्प्रसाधयति, साध्

caus साधयति Susr , निमा निमति, निमिमीते

PV to s. round परिधा परिदधाति, परिधत्ते

PV, etc , परिमि परिमिन्तेति TS, Kath to s. the

foot on a person's track पदव्याम् पदे निधा with

loc (anor ibc) to s. the heart on मतिं कु or धा

or धृ or आ धा or समा धा or आ स्था or

समा स्था

(with loc dat acc with प्रति or अर्थम् ibc to s. the

mind upon anything ग्रधृ (dat ibh to s. (the teeth on

edge ग्रहण् caus ग्रहयति Car to s. to work ग्रहण्

प्रसवेति Kām, Kathās to s. up प्रतिष्ठा caus

प्रतिष्ठापयति Barnāv , उथा caus उथापयति

Gobh, MBh, P, Hit, etc , स्था caus स्थापयति, स्थापयते

MBh, , , समुपस्था caus समुपस्थापयति Susr, (a

limit) बन्ध् cl 9 बद्धाति (rarely बद्धीते

cl 1 बन्धति, बन्धते MBh, cl 1 बध्यति Hariv)

MBh, Kāv, etc , उन्नी उन्नयति, उन्नयते

RV, AV, SBr, Kātyār, MBh, etc , उचुत् उत्तेलयति Comm on Brab,

उक्षिप् उक्षिपति, उक्षिपते Mn, MBh, Kathās, etc , उपस्तम्भ्

उपस्तभाति SBr, KāṭySBr, उपस्तम्भ् caus P RV,

उपहृप् caus उपकल्पयति, उद्यम् उद्यच्छति

(if the result of the action returns to the agent, Pan 1.3.

5) उद्यच्छते , उदाह उदाहरति SBr 1.1.1.22 ,

उदुब्ध्, उदुब्धति AV 11.1.7 , उद्गह् उद्गहति (or Ved

उद्गृह्णाति), उद्गृह्णीते VS, TS, मि cl 5 'Dhātup 27.')

मिनीति, मिनुते RV, AV, SBr, SrS to s. up in a high

place उच्चैः कृ Kir 2.4. to s. upon अध्यासद्

caus (I sg अध्यासादयामि) (loc) TBr , निम्नुच्

निम्नोच्चति (with acc) Mn 2.220 , विवृत् विवर्तते

(with अतिवृत्) (rarely ?) MBh 3.6438 to s. upright

(e.g. a post) अग्नि P AitBr 2.2.7 to . with

व्यवकीर्ण mfn (instr) kām , चि cl 5 चिनोति,

चिनुते MB , प्रतिवप् प्रतिवपति (instr) Regh .

to be about to set free मुच desid मुमुक्षति

मुमुक्षते Pan 7.4.57, ch to be s. right सिध्

cl 4 (Phatup 26.83) सिध्यति (ep. also सिध्यते)

Susr, Bhp to be s. up उदाह pass उदाहियते TS 6.

2.9.4 to caus. to s. at rest रम् caus रमयति

रमयति RV, TS, PancavBr, KatyBr to cause to s. out प्रया

caus प्रयापयति 'Br to cause to s. out to

words अभ्युत्सद् caus (acc for obtaining) Maitrs (quoted

by Pan 3.71.42 to intend to s. out on a journey प्रवस्

causid प्रविवत्सति 'is to have one's heart s. upon अभिविष
अ

pass अभिविषजुते (loc) BHP to be s. aside तिरोभू

तिरोभवति AV 8.1.7, 'Br, Tārḥ, etc pass तिरोभूयते

Napā 1.1.1, etc to be s. free मुच् pass मुच्यते

(ep. also मुच्यति) IV, etc to wish to s. free मुच्

desid मुमुक्षति, मुमुक्षते Pan 7.4.5 , Ach to wish to s. free

one's self मुच् desid मुमुक्षते Pan 7.4.57, Ach to

wish to s. out प्रस्था desid प्रतिष्ठासते Samk, Bhatt,

प्रया desid प्रयियास्यति 'Br to cause a person to

wish to s. out प्रया caus of desid प्रयियास्यति

Bhatt |.

set n तर्गः (ifc f आ) Kātyār, Prāt, etc —

कुलम् (ifc f आ) — पक्षः (ifc f आ or इ)

— समाधि m R, Hariv, Ragh .

any set पङ्क्ति f (also पङ्क्ति m c and in

comp) n, Bh, Kav, et c any s. of distinct things श्रेणी

praising one's own s. (relatives , dependants etc)

वर्गप्राशंसिन् mfn Nīlak a s. of six horses अष्टवर्गवत्

set (as the sun) n अस्तमित AV, etc, (as the sun)

अस्तनिमग्न mfn Ragh 16.11, (as the moon) मग्न

R, (as the moon) निमग्न Ragh, Git — (as the sun)

निर्वाण VBh, Kāv, etc — (as the sun) निवृत्त

R — (as the sun) परिणत VBh, Kāv, etc — (as the sun)

प्रेषित Var .

nearly set (as the moon) निमित्त Ragh one on

(not working) or

whom while being asleep the sun has s. अभ्यस्तमित Gaut

upon whom while sleeping the sun has s. अभिनिमुक्त

अभिनिवृत्त TBr, Gobh .

set a i I स्वचित (ife or with instr) TBh

7.12, Hariv, Bgh, etc ~~सेवधन~~ (as a jewel) सोपधान

ApGr, हित f(आ) PW, AV, Up — अचित — (as a

jewel) रोपित Hit, रोपित Mull on In 1. 6 —

(as a jewel) अनुविद्ध .

II करम्ब W, करम्बित W - छुरित Bh

12.54.87, Var3r5, 'as, 'h, etc — प्रेत Bh — विरचित

MW .

not set अनवसित .

anything set up मित् f EV an elder brother

previously to whom the young r has s. up the sacred fire

पर्याधितः Gast, Apr (said of a girdle etc) half

s. (as with gems) अधीचित Rash 7.10, Kum 7.61 hav-

in s. about प्रवृत्त inf (also प्रवृत्तवत्)

Kathās not s. aside अनिस्तीर्ण not s. down अनिहित

Katyōr properly s. up सुप्रतिष्ठित f(आ) Hit s. about

सोपक्रम Cat s. a going अवतारित lājat s.

along अनुचित HitBr s. aside अपास्त , अस्त

(only in comp | VP, Kathās, etc , (in gram) बाधित ,

प्रत्याख्यात Mālav , निकृत s. before first

पुराहित Br s. down साहित BhP , आसन्न

ankhōr, Katyōr, Ad Br , सन्न VS, Br, BrS s. orth

प्रतिपादित BB, Kathās, Bh, Sāh , उद्गाहित, प्रास्थित

RV, Br, ŚrS s. free मोचित Hit ,

सम्मोचित Pagh , मोक्षित MBh, Hariv , मुक्त IBh,

Kāv, etc , प्रसृष्ट IBh , उत्सृष्ट , उपिञ्जर ,

उद्दाम (jewel s. in नियोजित (comp) ,

व्रक्षे (with instr or ifc) MBh, Kāv, etc , विगाट

Ph, R, etc s. in gold स्वर्णस्थancer s. in motion

प्रवर्तित MBh, Kāv, etc s. in rows अनुचित AitBr

s. lengthwise अनुचित AitBr s. of सम्प्रवृत्त BhP s.

on edge हीषेत Pat on Pan 7.2.29, प्रतिहत s. on fire

आदीप्त MBh, etc s. on foot विस्तारित ५, ४

प्रवर्तित MBh, Kāv, etc s. out प्रस्थित MBh, Kāv, etc,

प्रयात aitrUp, R, etc , विनिर्गत ५, प्रधानित

MBh, R, Pāncat, etc , प्रसृत Das, Kathas , उपाहित

Br 11 , रचित Kālid s. out for संस्थित (dat or

अभिमुखम्) P s. out for sale प्रवर्तित MBh 5.6006

s. out from प्रवृत्त (प्रवृत्तः) MBh, Kāv, etc s. out

in a vance पूर्वप्रस्थित Vikr s. out on a journey सम्प्रस्थित

MBh P, etc , विप्रस्थित Hariv s. out to विप्रोषित

(acc) MBh, R, Hariv s. over उदास्थित L s. to work

युक्त RV, etc s. up प्रतिष्ठापित Kathās,

सम्प्रस्थापित MBh, प्रवर्तित MBh, Kav, etc, हित

f(आ) RV, मित RV, Ar, Sankhār s. with चित

MBh, R, etc, ग्रथित MBh, etc, रचित (instr or

Comp) Hariv, Kālī, Cusr, तयुत Śr, प्रात्युत्त

(ifc) Las, विकृत (comp) MBh s. with gens

रत्नखचित RV s. with jewels रत्नगर्भ MBh, R,

माणिभाण्डित RV thickly s. with नीरन्धित Prasannar

well s. up (as an image) सुप्रतिष्ठापित Kathas .

to be set up शेषणीय Krishis , (as an image)

स्थाप्य WarBrS to be s. out for अभ्युपगन्तव्य

(dat) 14.327 forming the part to be s . aside औद्धारिक

Mn 9.150 it is to be s. out on a journey प्रवस्तव्यम्

TS not to be s. aside अह्वार्य PW 8.45.27 to be s.

about उपेत्य Tandyabr 4.10.1, 4 , उपेत्य In 7.

215, Kalav , उपेतव्य Comm on Tandyabr 4.10.3 ,

उपस्तव्य Tir to be s. aside बाध्य Top to be s. at

variance निघटनीय MBh to be s. free प्रमोक्तव्य MBh ,

मोक्तव्य MBh, Kav , मोचनीय Kathās, मोचयितव्य

alay to be s. out उत्थातव्य MBhP to be s. right

विलाच्य ĀsySr to be s. to work योज्य MBh, Var.

etc being s. aside आध्या Vop caused to be s. down

in writing निक्षेपित Ragh one should s. out प्रयातव्यम्

. (impers) MBh, R, Kathās .

having set out on a journey प्रोष्य ind s. free

setting aside आच्छेद्य ind s. free उत्सर्ज्य

in p 5Br 5.2.3.7 .

not having one's heart set upon अमत्सरिन् mfn

(loc) R setting about anything सम्प्रवृत्त mfn (inf det

loc) Bh s. aside बाधिव् m (इक्ता) n Samk, Servat,

युयुति, यूयुवि mfn PV s. forth प्रस्थायिन् mfn

Kathās s. free मोचिन् mfn, मोचनक् mf (इक्ता) n

s. in motion वर्तेन mfn Hariv, BhP, संव्राह mfn s.

on edge हर्षिव् mfn s. on fire आदीपक् mfn L s.

out उच्चलित mfn Pagh, Kathās, etc, प्रगामिन्

mfn R (v. . प्रागामिन्) s. out together सहप्रययिन्,

सहस्रास्थायिन् mfn Kathās the s. sun पतपतंगः Sis 1.12,

परिणतारुणः Sak s. the highest value on the visible

प्रत्यक्षपर mfn Car .

about to set अस्तावतम्बिन् mfn being about to s.

out चिचलिषु mfn Pajat 8.812 intending to s. off

धियासु mfn Th, Kav, etc he has s. out प्रास्थितवत्

mfn Kathās, प्रतस्थे .

setter (of precious stones) n योजयितृ m

Pāncat .

one who sets about उपेतृ mfn In 7.215 one who

s. free मोक्षक mfn In one who s. right विवक्तृ

mfn AitBr one who . up रोपयितृ mfn R one who has set

out प्रवर्तित mfn Pāncat, Hit, Vet, अभिप्रस्थित mfn 13h,

etc one who has s. out on a journey प्रेषित mfn KātvŚr,

In, Br, etc a younger brother who has s. up the sacred fire

previously to the elder पर्यस्थातृ m Gaut setting out on

a journey प्रयात् m Var s. out on a march प्रयात्

m Var .

setting adj रोपिन् f(इप्ते | ifc MBh, Kull.

setting (the act of) n रोपणम् Pañcat,

Krishis — (a bone) आच्छन्म Suśr, Balar, + (a leg)

आच्छन्म Suśr, Balar.

the act of setting out together सम्प्रस्थानम् the

the act of s. up रोपणम् Krishis , रोपः MBh

the rules for s. up a Phallus of Śiva लिङ्गप्रतिष्ठाविधि m

s. about उपक्रमः Lāṭy, KātyŚr, BhP, Sāh, Sarvad, etc,

उपसदनम् Gaut , समुद्यमः Kāv, Kathās ,

समुद्योगः MBh, R, etc , प्रत्युद्गः, प्रत्युद्गणम् Lāṭy, Sch

उपाकरणम् Āp, ĀśvŚr, & Gr, KātyŚr, etc, उपाकर्मन्

n PārGr 2, Mn 4.119, Yājñ , उपाकृति f L s. aside

प्रत्यवस्थानम् L s. aside of a private store निहीरः

Mn 9.199 s. down विनिवेशनम् Dharmaśāstra , विनिवेशः MW,

सादनम् ŚBr, KātyŚr , (food, etc) निधि m RV

1.183.4, etc s. forth प्रतिपादनम् Var, Śaṅk, Sāh ,

(an argument) प्राणयः Jātakam s. free प्रमोचनम्

Kathās, Kull , मुक्ति f ŚBr, etc , मोक्षः (ifc f

आ) Gaut , उत्सर्गः ŚBr, KātyŚr, PārGr, MBh, etc

s. in motion संसारणम् KātyŚr , प्रसवः RV,

AitBr , (as a see-saw) अभिघोरणम् s. in (of night)

प्रवेशः L s. in order अनुसंधानम् s. off यात्रा

^MBh, Kāv, etc (self gallation) s. one's ~~xi~~ self up (as

belonging to a higher rank than one's own tribe) समुल्कषः

Mn 11.55 s. on fire आदिपनम् Kaus, BhP s. out

प्रस्थानम् MBh, Kāv, etc , प्रस्थिति f Kād ,

प्रस्थितम् Bhartr , प्रस्थानकम् Nalac , अभ्युत्थानम्

R, निर्याणम् MBh, Kāv, etc, निनिर्याणम् R, प्रयाणम्

RV, etc , प्रयागन् n RV , संयानम् MBh ,

सम्प्रयाणम् MBh, BhP , प्रयातः Kathās, साधनम्

(ifc f अ) (only L), s. out again पुनर्गमनम् Pañc s.

out (for war or for an attack) गमनम् the s. out of a

bridegroom in the procession towards the bride's house

वरप्रस्थानम् MW s. out on a journey प्रवसनम् Amar ,

प्रक्रान्तम् Yājñ , सम्प्रस्थानम् W s. out on the

great journey महाप्रस्थानम् Hariv, R, Mn, Kull etc s.

out to assail an enemy प्रत्युत्क्रमः W s. out vessels,

jars, etc आवापः L s. right शोधः MW ~~xxxxx~~

~~xxxxx~~ s. to rights समाधि m MBh, समकिरणम्ChUp,

Sch s. up (as of an idol, etc) प्रतिष्ठा (ifc fआ)

RTL 70 , संस्थापनम् MBh, VarBrS, Suśr the s. up of a

Phallus of Śiva लिङ्गप्रतिष्ठा s. up (machines) विधानम्

Yājñ.

the condition of being set aside बाध्यमानत्वम्

Nilak just as one happens to s. about anything यथोपल

म्भम्

ind GrŚrS the necessity for setting out on a journey

यातव्यता Kām the state of being set aside

वाधित्वम् Kap as in setting forth प्रस्थानवत् ind

Var desire of setting forth प्रतिपिपादयिष्य Kāvyaḍ,

Sch before he (the Adhvaryu) sets to work प्रचरितोः

inf (with पुरा) GopBr, Vait 'difficult to be set free

(N. of a son of Dhṛtarāshtra) दुर्विमोचनः MBh 1 furni-

shed with a setting सोपधान mfn ĀpGr. अस्तमन्

setting n अस्तमनम् MBh, R, etc, (as the sun)

अस्तमयः ŚBr, ChUp, etc, (of the sun) अस्तमयनम्

ŚBr 13, (of the sun) अस्तगमनम् MBh 1.6058, (as of

the sun or of luminaries) अस्तः VarBrS, SūryaS —

(as the sun) पतनम् MBh — (of luminaries) अवनति

f Śis 9.8 — (~~the~~ of the moon) व्यसनम् Mricch, Śak —

(of the stars) प्रलयः Subh — निर्वाणम् — (of

the sun) व्यसनम् Mricch, Śak — (of the sun) प्रत्यायनम्

म्

ChUp — (of the sun) अभ्ययः

KātyŚr — (of the sun)

उदिति f RV 5.69.3, 76.3, 7.41.4 — (of the sun)

निम्लोचः BnP.

not subject to setting अनस्तमित mfn the s. of

the sun upon anything अभिनिम्लोकः ĀpŚr, Sch,

अभिनिम्लोचनम् KātyŚr, Sch the s. of the sun while

eclipsed ग्रस्तास्तः W.

settle vb अधिवस् , प्रतिवस् caus

प्रतिवासयति RV — आविश् आविशाति, आविशते

MBh, निवेशम् कृ , निविश् निविशते (rarely

निविशति) MBh, निवेशनं कृ — न्यस् न्यस्यति,

न्यसति
(MBh, Kav, etc.)

to settle after another अनुवस् (acc) to s.

along अनुक्षि अनुक्षियति to s. along separately

अनुविविश् TS to s. down निविश् निविशते

(rarely निविशति) RV, etc , संनिवेशं कृ ,

विशति

संनिवेशं विधा, विश् RV, etc, समावस caus

समावासयति Hit , निपत् निपतति ep.

also निपतते MBh, Kāv, etc to s. down together with

संनिविश् संनिविशते ~~MBh~~ MBh to s. in समावस

समावसति R, Kām BhP to s. in a haue निविश्

निविशते (rarely निविशति) RV, etc (esp.)

to s. in a home निविश् निविशति to s. in

a place अधिनिषद् RV 1.164.39 , आवस् caus

आवासयति R, MBh, Hariv, Kathās, etc , देश आवस्

देशानिविश् Mn to s. near प्रतिक्षि (acc)

(only pr p) to s. ~~one's~~ one's self उपविश् उपविशति

MBh 3 to s. round together अभिसंवस् Ā (acc) TBr,

Lāty.

to be ~~settled~~ settled in अधिक्षि RV, MBh 1.722 &

730 to cause to settle down on निविश् caus निवेशय-
ति

(loc) MBh, Hariv, etc to cause to s. उपविश उपविशति

BhP, R to cause to s. down on विश्रम् caus विश्रामयति

(loc) Ragh to s. well सुस्थय Nom सुस्थयति Bhatt.

settle vb I निश्चि निश्चिनोति

MBh, Kāv,

etc— निर्ण निर्णयति, निर्णयते

R, Daś,

Hit, etc — निर्धृ ^{निरधारि} (only Pass aor निर्धृ

Śis 9.20

, व्यवधृ व्यवधारयति ApŚr, संविधा संविदधाति

संविधन्ते MBh, R, Suśr, विधा विदधाति, विधन्ते

GrŚrS, Mn, MBh, etc, समाधा समादधाति, समाधन्ते RV,

etc, समाधा समाधन्ते Kap, Sch — अभिनिदिश्

MBh, VarBrS, उपदिश् उपदिशति, उपदिशते MBh, Kum,

Mn, Pañcat, etc व्यवस्था caus व्यवस्थापयति Daś,

Sarvad, स्था caus स्थापयति, स्थापयते Mn,

MBh, etc संस्था caus संस्थापयति MBh, R, Rājat

परिकृप् caus परिकल्पयति Mn, MBh, Kav, etc,

सम्प्रकृप् caus सम्प्रकल्पयति Kāty, संकृप् caus

संकल्पयति, संकल्पयते MBh, Kād, प्रकृप् caus

प्रकल्पयति Mn, ॐ Yājñ कृप् caus कल्पयति,

कल्पयते Dāś ~~Das~~ व्यवसो व्यवस्यति (ep.

also व्यवस्यते) MBh, Kāv, etc, अवसो अवस्यति

Ved, RV, etc, निरवसो caus निरवसाययति TS, TBr —

परिसाध् caus परिसाधयति Mn 8.187, प्रसाध् caus

प्रसाधयति AV, Kām, Ragh, Susr, सम्प्रसाध् caus सम्प्रसा-

धयति — समयं कृ, समयं सेवद् — समीकृ समीकरोः

ति, समीकुरुते

MBh, R, Mn, Sch — संशम्

caus संशमयति Pañcat, शम्, caus शमयति

RV, etc — व्यवच्छिद् व्यवच्छिन्नति BhP, (a question)

संछिद् संछिन्नति, संछिन्नो

BhP.

II अभि कृ (with निवेशं) — अभिचुद् caus

अभिचोदयति — आर् caus आपयति — चुद् caus

चोदयति, rarely चोदयते ŚāṅkhŚr, Lāṭy — नियम्

नियच्छते Sarvad, Kathās, BhP, Kās, on Pām 2.3.66 — नी

ci 1 नयति, नयते

Mn, Yājñ, MBh, etc —

विष्टम् विष्टभ्नेति, विष्टभ्नाति MBh 12.5429 — अभिप्रासद्

~~xx~~ (acc). RV 4.1.13 & 10.32.1..

to settle among प्रावस्यो प्रावस्यति (acc)

ŚBr to s. by conversation अभिजल्प MBh 4.711 to

s. down उत्सद् उत्सीदति, उत्सीदते

TS, ŚBr, MBh,

Bhag, BhP, etc , प्रासद् प्रासीदति (ep. also प्रासीदते

MBh, Kāv, etc , (as dust) प्रशम् प्रशाम्यति

Mn,

MBh, etc , संनिली संनिलीयते

MBh , (esp. appli-

ed to the alighting of birds) निली निलीयते

(rarely

P) MBh, Kāv, etc to s. down in समाविश् समाविशति

(acc or loc) Mn, MBh, R to s. down near निगम् निगच्छति

(acc, loc) RV, V to s. down on समाविश् समाविशति

(acc or loc) Mn, MBh, R to s. down quietly सम्प्रसीद्

सम्प्रसीदति

MBh, R, etc to s. down ~~separately~~ Sepa-

ately व्यक्सो व्यवस्यति

(ep. also व्यवस्यते)

ŚBr to s. down upon निगम् निगच्छति

(acc, loc)

RV, AV to s. down upto आली आलीयते

to s.

equitably समतां नी

to s. firmly समम् सममते

RV to s. near at उपावसो उपावस्यति

(acc) TS

2 to s. i.e. put an end to सूद् caus or cl 10

सूदयति, सूदयते

MBh, R, etc to s. in ~~MBh~~

one's mind समाधा समादधाति, समाधत्ते (with मतिम्)

to s. on को cl 4 (Dhātup 26.30) लीयते (Ved. also 7)

(रयते) MBh, Kāv, etc to s. round अभिनिषद् RV

7.15.2, AV 12.1.29 to s. upon अध्यास् .

to become settled निली निलीयते (rarely)

P) Rājāx Rājat 3.426 to be s. अवस्था pass

अवशीयते Sak , व्यवसो pass व्यवसीयते (often

impers.) MBh, Kāv, etc , व्यवस्था व्यवतिष्ठते MBh,

Sarvad , सिध् cl 4 (Dhātup 26.83) सिध्यति (sp.

also सिध्यते) RV, etc to be s. over अधिक्षि नV

MBh 1.722 & 730 to cause to settle उपसंकृप् caus

उपसंस्कृपयति MBh to s. down निधा intens VS,

MaitrS.

settled adj वास्तव्य MBh, R, etc — निविष्ट

Mn, R, Ragh, सम्प्रतिष्ठित Up, MBh, कृतावस्थ Āp, Mn

8.60, अधिष्ठित, स्थित ŚBr, etc, स्थापित

W, स्थिर f(आ) Mn, MBh, etc — अध्यासित .

settled down संनिषण्ण . R s. down in the neigh.

bourhood समीपावसित KātyŚr s. in अधिवासिन्

s. near by उपावसित ŚBr 3 to be s. स्थेय f

(आ), संस्थापनीय MW.

caused to settle उपवेशित to be caused to s.

down वास्य VarBrS made to s. समावासित Hit.

संनिवेशित R.

settled adj I निश्चित Up, MBh, R, etc,

निनिश्चित MBh, R, etc — निर्णीत MBh, etc —

व्यवस्थित Mn, MBh, etc, व्यवस्थापित Kum, संस्थाकृत

Hariv — निर्णीत Śamk — व्यवसित MBh, BhP, व्यवस्त

Divyāv, पर्यवसित sāh — नियत GrŚrS, Mn, MBh,

etc, नैयमिक Āpast — ध्रुव f(आ) Mn, MBh,

Kāv, etc — सिद्ध Pat, Mn, Sāṃkhyak, Sarvad — परिक-

ल्पित-सम्प्रकल्पित MBh, कृप्त Mn 3.69, 11.27 — दृष्ट

Mn, Yājñ, MBh, etc — (law) निर्मित Mn 9.46 — (as a

debt) सिद्ध W — दिष्ट .

II तीरित Mn 9.233 — निभृत RV — नियुक्त

— परिनिर्मित MBh — विचारित Mn 11.28 — शाक्निन f(आ)

~~Āpasty~~ Āpast, Baudh — रंहित AitBr — संकेतित Prāy

acc, Sāh — समुदित Kathās .

not settled अनिष्कृत ~~RV~~ RV , अप्रसिद्ध

'firmly s.' (said of a foetus which remains in the womb

beyond the usual time) उपविष्टक Car 's. as to

time' (sent deposited, etc, for a certain time) कृतकाल

Yājñ 2.184 s. boundary (esp. of morality) स्थिति f

R, Kālid, Bhatt s. bounds (esp. of ~~morality~~ morality) स्थिति

f R, Kālid, Bhaṭṭ s. by the gods देवहिता RV s.

down निविष्ट VS, AV s. for every soul singly

प्रतिपुन्नियत Sarvad s. into any fixed shape मूर्त

ŚBr, etc s. opinion विनिश्चयः Mn, MBh, etc, संनिश्चयः

MBh , संसिद्धि f R s. order ऋतम् s. practice

स्थिति f Kathās, Rājat , s. rule स्थिति f ŚBr,

etc , धारणा Mn, MBh , विनिर्णयः Mn, MBh, etc

s. with regard to अभिनिश्चित (acc) MBh 3.1085 thorou-

ghly s. विशुद्ध MBh, Kāv, etc well s. सुनिश्चित

Kāv, Hit to be s. व्यवस्थापनीय Kull on Mn 9.2.42 ,

परिकल्प्य , कल्प्य (Pāṇ 3.1.110, Vop 26.17.18)

VarBrS , कल्पनीय VarBrS , प्रकल्प्य Mn, Yājñ ,

विधेय VarBrS, Kām , विधातव्य Hariv.

it is to be settled व्यवसेयम् impers Pat to

be s. प्रणेय MBh easy to be s. अतिसेधेय ,

'a settler' (a small farmer, tenant, etc) वेडा.

RV, Kāth.

HH 'a man who settles on the soil' (a peasant) वेडा.

RV, etc

settler n (N. of yama) न डमनः Daś.

one who settles निर्धारयितृ m Śamk , व्यवस्थातृ

mfn Pañcar , प्रवर्तितृ m Yājñ a person chosen to

settle a dispute between two parties रथेयः Rājat,

Hit that which settles to the bottom सम्पातः (ifc f3m)

Kāth, GrŚrS , Suśr.

settlement n निर्णयः

Mn, MBh, Kāv, etc —

न्यायः Bhp, Pāṇ, Sch, Kull — सिद्धिः f Mn 8.47,

सिद्धिः f RPrāt, Up, Sarvad — अन्तः — (of a debt)

विशुद्धः f Sāṃkhyak, Sch — प्रकल्पना Mn 8.211 — सम्भ

Mn 8.177 — निमित्ति f RV 5.62.7.

complete settlement विनिर्णयः Mn, MBh, etc s. by

word वाङ्निश्चयः MW s. of an affair कार्यनिर्णयः Yājñ

2.10, कार्यविनिर्णयः Mn 1.114, 8.8 s. of counsel मन्त्र-

निर्णयः MW.

to come to a settlement ज्ञानुत ज्ञानते

(rarely P) AitBr.

settlement n आदिवासः, आदिवासभूमि f, संवत्सः

MBh, R, etc, संवत्सः Kāsikh, प्रतिवत्सः L - संनिवेशः

Susr, Kav, संनिवेशनाम MBh, R, Kām - निश f (m)

only L) RV आदिवासनाम - अद्वयसनाम Bhp - लुजानम

1.42.3 f AV 6.142.3 — समाधि m MBh.

the chief of a settlement विराजति m RV, AV, TS

settlements क्षितयः f pl RV.

settling adj निर्णेतृ Pāṇ 1.3.23, Sch, निर्णायक

Nyāyam, ~~Comm~~ Comm — व्यवस्थापक Hasy, Nyāyam, Sch,

संस्थापक Pañcar — सौमित्र Suśr — अवस्थायिन .

settling finally विनिश्चायिन Sarvad.

causing to settle down सिद्ध mf (३) n RV,

settling down अवसृजित mfn Hit.

settling n (of a bird) सिद्ध ŚBr.

any place for settling down नीड, नीड RV, etc

a place for s. अवसृजनम् BhP s. down निकयनम् Var,

Suśr , सिद्ध ŚBr , सदनम् RV , निधनम्

(निधनम् only Hariv 4846, g अवसृजित) AV, Suśr,

BhP s. in प्रतिष्ठास्थानम् Lalit s. in a cottage कुटीरप्रवेशः

Car s. in a place निवेशः g सुम्नादि MBh,

Kāv, etc s. of a daughter प्रतिष्ठा (ifc f_{मा}) Var,

Kathās, Rājat, Pur 's. on cows' (a kind of bird) गोषादि

VS 24.24.

settling n निश्चिंति f L, निनिश्चयः Mn, MBh,

etc निश्चरिणम् Var, Śamk, Pāṇ, Sch, Vop, निश्चरः Vop, L (in

question) मोक्षः (ifc f आ) Kathās समाधानम् R,

समाधा m (only L) परिवादनम् Mn, R. परिक-

कल्पना
त्यम्, Mn 9.116, Yājñ.

settling an affair अर्थकृत्यम् (R), अर्थकृता (Megh)

s. of a dispute विवादशमनम् LingP the s. of a horo-

scope अङ्गविनिश्चयः MW the s. of impediments सिद्धि विधातन-

f W the s. of obstacles विधातनसिद्धि f W , विघ्नसिद्धि

f W .

the ^ebing settled नैयम Sāṇḍ , Comm desire

of ~~xx~~ settling समाधिहा KātyŚr, Sch the not being

settled by agreement असंकेतिलम , ~~xx~~ Sāh.

settlings n पसादः Car — कलमषम .

seven n (a favourite number with the Hindūs, and

regarded as sacred, often used to express an indefinite

plurality) सप्त sg and pl RV, etc, सप्त ifc.

advance of the bride to meet the bridegroom in seven

steps साप्तपदीनाम् MW an aggregate of s. साप्तकम्.

(ifc f34) Mn, Muśr, Kathās, etc amounting to s.

साप्तपदीनाम् mfn MW based on s. steps साप्तपद

mfn MBh, Pañcat, BrahmaP, साप्तपदीनाम् mfn Bālar ~~saṁkṣipta~~

belonging to s. steps साप्तपद mfn MBh, Pañcat,

BrahmaP, साप्तपदीनाम् mfn Bālar circumambulation of

the nuptial fire by the bride and bridegroom in s. steps

साप्तपदीनाम् MW a collection of s. साप्तकम् (ifc

f ३०५) Mn, Suśr, Kathās, etc consisting of s. साप्तपातु

mf(५)n RV , साप्तक mfn RPrat, Mn, MBh, etc

consisting of s. padas साप्तपद mf(आ)n TS, Br, etc

consisting of s. parts (as a sacrifice) साप्ततन्तु mfn

RV, MBh consisting of s. Purushas साप्तपुरुष mfn ŚBr

containing s. साप्तिन् mfn RPrat depending on s.

steps साप्तपद mfn MBh, Pañcat, BrahmaP, साप्तपदीन्

Bālar extending to s. generations साप्तपुरुष mfn Śams-

Kārak, साप्तपौर्ण mf(ई)n Mn 3.146 a group of s.

साप्तवर्गः Nidānas having s. horses साप्ताश्व

mfn RV having s. sisters साप्तजानि, साप्तजामि mfn

MW having s. tones साप्तगम mfn RPrāt hundred

and s. साप्ताधिकं शतम् MW lasting s. days साप्तरात्रिकः

mf(ई)n SāmavBr, Hariv lasting s. nights साप्तरात्रिकः

mf(ई)n SāmavBr, Hariv the number s. साप्तम RV, TS

अगः , अचलः , अग्नि m , कुभृत m , कुधर

३३४७२ Gaṇit , (because of the 7 principal ~~mountain~~

mountains) ७१०० Sūryas , (from the 7 principal

mountain-ranges) पर्वतः Sūryas , (that being the

number of the horses of the sun) अश्वः , तुरगः

Chandaḥs 7.1, Sch , तुरङ्गः Sūryas, Śrut one of

the s. flames of fire काली MuṇḍUp 1.2.4 one

of the s. tongues of Agni अग्निमीनी Grihyās preced-

ing the number 'eight' i.e. s. गजापूर्व Śrutāb s. and

a half सादसितन n Sūryas, Sch s.-fold सप्तगुण

mf(आ) n Jyot, Kathās, ~~xx~~ सप्तधातु, mf(५) n RV

s. leaved सप्तपित mfn L, सप्तपण mfn W,

(Abstoma scholaris) मुनिच्छदः L, (a kind of tree)

सप्तच्छदः

~~सप्तच्छ~~ MW the s.-partite stoma सापितन mfn

PañcavBr, Laty s. Renus मुटि f (Siddh stry 26) Lalit

12.176, मुटि L, Sch the s. Rishis सप्तर्षयः m pl,

सप्तर्षयः
सप्तर्षयः m pl RV 1.24.6, ŚBr 2, TĀr s. roped सप्तर्षयः

साप्तशरिमे mfn RV, AV s. stringed साप्ततन्त्र mf(इ) n

MBh, Mricch s. times साप्तकृत् ind Pur, VarBrS slay-

ing s. साप्तहन् mfn RV a symbolical expression

for the number s. सुमिदरः Sūryas, ~~xxxxxxxxxxxx~~

स्वरः (ifc fआ) VarBrS , (on account of the seven

horses of the sun) हयः (ifc fआ) Śrutab% a

symbolic expression for the number s. अष्टि m a team

of s. horses साप्तम (साप्तः) RV 8.55.5 a term for the

number s. भूधरः Sūryas , भूभूत m Ganit the

world of the s. Ṛishis सप्तर्षि लोकेः Cat.

the aggregate of seven hundred सप्तशती MW

aggregate of s.-hundred सप्तशतिका MW.

seventeen n सप्तदश mf (आ) n , सप्तदश

pl.

the being seventeen in number सप्तदशा KātyŚr a

collection of s. सप्तदशम् ŚrS consisting of s.

सप्तदश mfn BhP , सप्तदश mf (इ) n TS, VS,

Br, etc a group of s. सप्तदशम् ŚrS having s. ~~सप्तदशी~~

(stotras) सप्तदशीन mfn PañcatBr the number s. ^{सप्तदशम्}

ŚāṅkhŚr , अष्टाष्टि f , अभ्युवाहः L ^{सप्तदश} plus s.

mf(ई)n ŚBr possessing s. सप्तदशीन mfn ~~Pañcav~~Br

s. fold सप्तदशा ind ŚBr, Sāṃkhyak, सप्तदशविध

mfn ŚāṅkhŚr.

seventeenth adj सप्तदश f(ई) ŚBr, ĀśvGr,

VarBrS, etc, सप्तदश Cat.

the seventeenth of the twenty-eight Nakshatras or

lunar mansions (a constellation described as a line of

oblations) अनुराधा, m pl, अनुराधा (AV, etc)

seventh adj सप्तम f (३) VS, TS, ŚBr, etc

सप्तमक Śrutab, सप्तक w, सप्तथ f (३)

RV, सप्तमीय MārkaP — गजपूर्व Śrutab - स्वराक्षः

VarBrS.

being one's self the seventh आहनासप्तम MBh 17.

महासप्तमी

25 the great 7th ~~अमलनासपम~~ W relating to the s.

case साप्तमिक RPrāt relating to the s. day साप्तमिक

Lāty the s. book of the Rāmāyana उत्तरकाण्डम् the s.

digit of the moon साप्तकला MW the s. house from the

culminating point नीचम् Var the s. lunar mansion

आदित्यौ m du L the s. mansion (in astrol.)

चितौश्वः VarBr 1.20, Sch, चितौश्व the s. of the

eight ~~12~~ degrees of Brāhmans अष्टवि m Heat the s.

sign of the zodiac reckoning from that which the sun has

entered युनाम Var the s. Tithi or lunar day of

the fortnight राप्तभी ŚrS, MBh, VarBrS, etc the s.

unknown quantity श्वेतक (Col) VarBrS the s. year

of jupiter's eyele of 60 years श्रीमुख VarBrS taught

in the s. (Adhyaya of Pāṇini's grammer) राप्तभी ~~अष्टवि~~

many seventies सप्ततयाः f pl W two s.

सप्तती f du W.

the seventieth सप्ततितम mf n, सप्ततिम mf n

Hcat, सप्तत mf n.

the seventieth part सप्ततिमभागः .

seventy n सप्तति f RV, AV, ŚrS, etc .

amounting to seventy सप्ततिरेवम् mfn Hariv

(containing) more than s. अधिकसप्ततिक mfn (costing)

more than s. अधिकसप्ततिक mfn worth s. सप्ततिक

mfn Pāṇ 5.1.19., Sch.

seventy-eight n अष्टसप्तति f, अष्टसप्तति f.

ŚBr 13.

seventy-eighth अष्टसप्तति तम mfn.

the 75th (ch. of MBh and R.) पञ्चसप्ततिम् mf(३) n

the 75th (ch. of MBh, and Hariv) पञ्चसप्तत mf(३) n

the seventy ~~xxx~~ first adj एकसप्तत, एक-

सप्ततितम .

seventy five (ch. of MBh) पञ्चसप्तति f.

seventy four n. चतुःसप्तति f. Caran.

the seventy fourth (ch. of MBh.) - चतुःसप्तत mfn.

seventy nine n नवसप्तति f.

the seventy ninth नवसप्ततितम mf(ई)n

seventy-one n एकसप्तति f .

consisting of seventy one एकसप्ततिका.

seventy second adj द्विसप्ततितम f(इ), द्विसप्त f

(इ) .

the seventy second chapter of MBh. द्विसप्तत f(इ)

the s. second द्वासप्तत f(इ) MBh the s. second

chapter of MBh and R द्विसप्ततितम f(इ) .

seventy-seven n सप्तसप्तति Caran, VarBrS.

seventy-seventh adj सप्तसप्ततितम, सप्तसप्तत

Rājat.

~~the~~ 'in the seventy-seventh year' वत्सरे सप्तसप्तती

Rājat.

seventy six षट् सप्तति f. Rājat.

seventy sixth adj (ch of R.) ॐ षट्सप्ततितम,

(ch. of MBh) षट्सप्तत .

the seventy third adj (Chs. of MBh, and Hariv)

त्रिसप्तत, त्रिसप्ततितम

(chs. of MBh 2 & R).

seventy three त्रिसप्तति f (Pāṇ 6) KātyŚr, Sch,

त्रयःसप्तति f Pāṇ.

seventy two द्विसप्तति f Mn 7.172, द्वासप्तति f.

sever vb विवृक्ष विवृक्षति RV, AV, Bhp

— लू cl 9 (Dhātup 31.13) लुनाति, लुनीते (Ved. also

लुनीति) TBr, etc — विदय विदयते RV अपवृत्त

caus अपवर्जयति — विरद विरदति RV 1.

61.12 — व्याकृ व्याकरोति, व्याकुरुते RV, AV, VS,

विवर्धयति

ŚBr—विवर्धयति MW—समुत्पद्यते MBh,

R, Kathās—(a limb) हृ cl 1 (~~धृ~~ Dhātup 22.2) हरति,

हरति Mn, MBh, etc, (the head) हृ cl 1 (Dhātup

22.2) हरति, हरते Mn, MBh, etc, विहृ विहरति

(rarely Ā) MBh.

II (one's self) आवृद्ध आवृन्ते ŚBr 7

—निर्वध Br—प्रतिरुद्ध caus प्रतिसारयति SaddhP

—प्ररी परिणाति RV 2.22.4, रिरी cl 9

रिणाति ८१५ (Dhātup २६.२९)

(Dhātup २६.३०) / (रिणीते RV, Br, GrŚrS, रियति

Dhātup २८.१११) RV - विगम- विगच्छति AV, MBh

— विघट्- विघट्यति MBh, Kāv, etc — विनिपट्-

BhP — व्याह व्याहरति, व्याहरते MBh ६.

२७५७ (B विहृ).

to be severed from विहृ pass विहृयते (abl)

R.

not severable

अनङ्गपद

mf n.

several adj कतिपय f(आ, इ) (only BhP 9.18.

39) 1, कतिचिद्, कल्पि — इतरतर — त्व RV

नेम .

composed of several Pādas बहुपाद f(आ) RPrātexpressed by s. words अनेकशब्द having s. अनेकीय

(gaṇa उत्तरादि) having s. meanings यामिचारिन् MW

(in gram.) having s. vowels अद्वय, अद्वय 'lasting

s. days' (a sacrifice lasting several days) अहीनाः

AitBr, ĀśvŚr, etc, अहीना Comm on Mn 11.197 sequen

ce of s. sentences अव्ययमात्रा Kāvyād s. inclinations

इतिवृत्तकाम्या s. order वीर्या- Aprāt, Pāṇ, Śaṅk s.

properties वीक्यमार्तिः m pl Kāvyād s. times अनेकराः

ind (in gram.) the having s. meanings यामिचारिन् Pāṇ,

severally एकैकशः ind Suśr, Mn, etc, एकैकशेन

ind BhP, प्रत्येकशः ind M^{dh} -- व्यस्तम् ind MW -- प्रति

ind, प्रतिकण्ठम् ind RPrāt, प्रतिकण्ठक्या ind Divyāv --

प्रत्येक ind RV, etc -- अन्तु ind (when prefixed to

nouns, especially in adverbial compounds) -- अभि ind

(as a separate adverb or preposition) Pāṇ 1.4.91 -- परि

ind Pāṇ 1.4.90 .

on the limbs severally प्रत्यङ्ग (ibc) or प्रत्यङ्गम्

(ind) Pañcat, Hit, Gīt, Kathās.

severalty n. ^{११} पञ्चकथाम् MBh — व्यसतत्, व्यसतम्

W — पञ्चकथम् Nyāyam, Sch, पञ्चकथम् ŚāṅkhŚr, Nir,

MBh, etc, ^{११} पञ्चकथाम् sāh, पञ्चकथम् L.

severance n विच्युति 3h .

severe adj तीव्र f(आ) , tc-- कठोर

f(आ) Pānc t, etc — दाकण f(आ onee ई) — पञ्च

f(आ) Kathās — निपुत्र 3h, Kav, etc — कष्ट In 12

78, Tājñ 3.29, Chartr- ३०१२५३ Varṣ, Pāncat, etc.

not severe अतीक्ष्ण .

severed a dj विश्लेषित Susr-विद्यटित Rājat,

Prab, प्राविद्यटित Mear — दूत MBh, Kāv, etc,

विबून Bālar, परिबून Cand — व्यस्त

Mn, MBh, etc .

severed from one's part विच्छिष्ट Kām s.

with one ~~eye~~ cut सकृदाच्छिन्न AsvSr .

